

2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

ГАТМАН Анна Дмитрівна
(студент групи ПБМ-7)

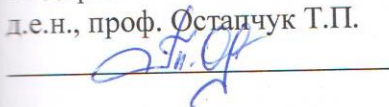

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ІП «ЄВРОГОЛД ІНДЕСТРІЗ ЛТД»

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
галузі знань 07«Управління та адміністрування» спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»)

Допущено до захисту
протокол № 9
від 30.11.2022
зав. кафедри менеджменту
і підприємництва
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

Керівник роботи:
д.е.н., доц. Юшкевич О.О.
(наукове звання, прізвище та
ініціали)

(підпис)

Рецензент
к.е.н., доц. Орлова К.Є.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир, 2022

Анотація

Гатман А.Д. Діагностика фінансового стану ІП «Євроголд Індестріз ЛТД». – Рукопис.

Магістерська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2022.

У магістерській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості управління фінансовим станом підприємства та визначено напрями удосконалення відповідного процесу.

Ключові слова: фінансовий стан, ліквідність, дебіторська заборгованість, факторинг.

Annotation

Gatman A.D. Diagnosis of the financial condition of FE "Eurogold Industries LTD". – Manuscript.

The master's qualification work is submitted for the Master's degree, field of knowledge 07 "Management and administration" of specialty 076 "Entrepreneurship, trade and exchange activities". - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2022.

In the master's qualification work the peculiarities of managing the financial condition of the enterprise are considered and the directions of improvement of the corresponding process are determined.

Keywords: financial condition, liquidity, receivables, factoring.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	3
<i>Розділ 1. Теоретичні основи діагностики фінансового стану підприємства</i>	7
1.1. Теоретична сутність, роль та зміст поняття фінансового стану підприємства.....	7
1.2. Система управління фінансовим станом підприємства.....	15
1.3. Методичні підходи до діагностики фінансового стану підприємства.....	22
1.4. Інформаційне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства.....	32
Висновки до розділу 1.....	39
<i>Розділ 2. Аналітична оцінка галузі виробництва готових текстильних виробів та фінансово-економічної діяльності ІП «Євроголд Індекстріз ЛТД»</i>	41
2.1. Аналіз тенденцій розвитку галузі функціонування підприємства.....	41
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ІП «Євроголд Індекстріз ЛТД».....	49
2.3. Оцінка системи управління фінансовим станом підприємства.....	57
Висновки до розділу 2	70
<i>Розділ 3. Напрями підвищення ефективності управління фінансовим станом ІП «Євроголд Індекстріз ЛТД»</i>	72
3.1. Організаційно-методичні засади удосконалення системи управління фінансовим станом підприємства.....	72
3.2. Резерви зміцнення фінансового стану ІП «Євроголд Індекстріз ЛТД».....	79
3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів.....	87
Висновки до розділу	97
<i>Висновки</i>	99
<i>Список використаних джерел</i>	103

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ринкова конкуренція та вплив подій світового рівня на діяльність підприємств посилює інтерес останніх до методів примноження власного капіталу та розширення можливостей залучення інвесторів для збільшення зовнішніх джерел фінансування. Це питання набуває актуальності в умовах пандемії COVID-19, оскільки впровадження карантинних заходів, що стримують її поширення, паралізувало більшість видів господарської діяльності підприємств. Тому суб'єкти господарювання, прагнучи поліпшити фінансовий стан, все частіше звертаються до інформації, необхідної для аналізу шляхів підвищення ділової активності та забезпечення фінансового оздоровлення. Це означає, що діагностика фінансового стану підприємства стає невід'ємним елементом його діяльності з точки зору перспектив відновлення в поточних умовах та подальшого успішного розвитку. Завдання такої діагностики включають постійний і своєчасний моніторинг надійності постачальників і клієнтів з метою виявлення реальних чинників, що впливають на звичний перебіг фінансово-економічних процесів на підприємстві. Зростання важливості діагностики фінансового стану для підвищення ефективності діяльності підприємства обумовлює актуальність досліджень, спрямованих на поглиблення її теоретико-методологічних засад.

Необхідність вивчення існуючих підходів до визначення сутності діагностики фінансового стану обумовлюється тим, що кожному дослідженню передуює детальний аналіз вже описаних явищ, які розкривають його зміст. Вагомий внесок у розвиток теоретичних основ діагностики фінансового стану зробили І. Бланк, О. Ємельянов О. Підхомний, Л. Фролова, та інші; вивченням особливостей фінансового менеджменту займались М. Дем'яненко, А.

Поддєрьогін, Г. Поляк, В. Родіонова, А. Шеремет. Досліджені методи і механізми фінансового менеджменту дозволили визначати чинники впливу на підвищення результатів діяльності підприємства.

Віддаючи належне науковим здобуткам учених, слід вказати на необхідність подальшого опрацювання теоретичних і практичних аспектів діагностики фінансового стану підприємства та впливу її результатів на визначення методів і засобів фінансового менеджменту з урахуванням динамічних змін економічного середовища, що відбуваються на тлі глобальних кризових процесів. Оскільки виникнення нових проблем потребує оперативного та комплексного переосмислення характеру впливу світових потрясінь на поточний стан підприємства, вважаємо за доцільне доопрацювання теоретичних і практичних аспектів діагностики фінансового стану з визначенням можливостей подолання кризової ситуації та формування майбутніх управлінських рішень з урахуванням карантинних наслідків.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань магістерської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам напряму підготовки за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є узагальнення та подальший розвиток теоретико-методичних засад діагностики фінансового стану ІІ «Євроголд Індестріз ЛТД».

Поставлена мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

- визначити теоретичну сутність, роль та зміст поняття фінансового стану підприємства;
- дослідити систему управління фінансовим станом підприємства;
- обґрунтувати методичні підходи до діагностики фінансового стану підприємства;
- проаналізувати інформаційне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства;

- дослідити тенденції розвитку галузі діяльності підприємства;
- здійснити діагностику фінансово-економічного стану ІП «Євроголд Індестріз ЛТД»;
- оцінити систему управління фінансовим станом підприємства;
- розробити організаційно-методичні засади покращення в системі управління фінансовим станом підприємства;
- визначити резерви зміцнення фінансового стану;
- оцінити ефективність запропонованих заходів.

Об’єктом дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі виступає процес діагностики фінансового стану підприємства, **предметом** – теоретичні, методичні та прикладні засади діагностики фінансового стану підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою магістерської кваліфікаційної роботи виступив системно-структурний підхід, що розглядає процес діагностики фінансового стану підприємства як цілісну структуровану систему, що є одночасно частиною фінансового управління підприємством в цілому. Вирішення поставлених у роботі завдань забезпечувалося використанням основних методів дослідження, а саме методів наукової абстракції, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, логічного аналізу, системного підходу тощо. Для розв’язання визначених завдань також застосовувались наступні методи: монографічний – при вивченні літературних джерел та нормативно-правових актів; теоретичне узагальнення, порівняння та аналогії – для розкриття сутності поняття «фінансовий стан»; класифікації – для систематизації ознак класифікації видових проявів фінансової стійкості підприємства та факторів впливу на неї; балансовий та аналізу – для дослідження тенденцій функціонування підприємства.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України, статистичні дані, дані фінансової та управлінської звітності досліджуваного підприємства.

Наукова новизна роботи полягає в подальшому розвитку теоретико-методичних засад діагностики та зміцнення фінансового стану підприємства. Зокрема, це знайшло своє відображення у наступному:

- дістали подальшого розвитку засади діагностики фінансового стану підприємства з використанням дескриптивних, нормативних та предикативних моделей, що у підсумку дало можливість отримати комплексну та всебічну оцінку фінансового стану підприємства.

- дістали подальшого розвитку засади управління дебіторською заборгованістю строками виникнення від 60 до 91 днів за рахунок факторингу, результатом чого стане пришвидшення обороту дебіторської заборгованості, що скоротить період її обороту і позитивним чином відобразиться на показниках ліквідності, а отже допоможе зміцнити фінансовий стан підприємства;

Практичне значення одержаних результатів полягає у обґрунтуванні напрямків покращення в сфері зміцнення фінансового стану підприємства. Визначено економічний ефект від реалізації запропонованих заходів.

За результатами дослідження опубліковано:

1. Добжанська А.Д. Теоретичні засади діагностики фінансового стану підприємства. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки (16–20, 26 травня 2022 р.). URL.: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/12-2.pdf>

2. Гатман А.Д. Управління дебіторською заборгованістю в контексті стабілізації фінансового стану підприємства. Тези Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку» (03–04 листопада травня 2022 р.). URL.: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/12-2.pdf>

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано під час участі в наступних наукових конференціях: Всеукраїнській науково-практичній on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки (16–20, 26 травня 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики сталого розвитку» (03–04 листопада 2022 р.).

Структура та обсяг магістерської кваліфікаційної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 114 сторінках друкованого тексту. Робота містить 36 таблиць та 11 рисунків. Список використаних джерел налічує 126 найменувань. Робота містить 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Теоретична сутність, роль та зміст поняття фінансового стану підприємства

За сучасних умов господарювання умовою активної діяльності та запорукою стійкого становища підприємства на ринку є його фінансовий стан.

Аналізуючи особливості існуючих ринкових відносин у нашій країні, можна відзначити притаманній для них характеристики, а саме: посилення конкуренції, проведення технологічних змін у виробничому процесі, комп'ютеризація обробки економічної та фінансової інформації, безперервні нововведення у податковому законодавстві, зміна процентних ставок і курсів валют на тлі інфляції. В таких умовах перед керівництвом підприємства постає безліч питань у сфері стратегічного фінансового розвитку, організації та ефективного управління фінансовими ресурсами, визначення чинників, що сприяють забезпеченню фінансової стійкості, з урахуванням проведення аналізу його фінансового становища.

Поняття фінансового стану визначається системою показників, що відображають наявність, ефективність розміщення та використання фінансових ресурсів. Воно характеризується таким станом фінансових ресурсів, який дозволяє підприємству вільно маневрувати грошовими коштами, забезпечувати безперебійність виробничого процесу, а також процесів реалізації, розширення асортименту та оновлення продукції.

Найважливішою з економічних проблем у сучасних ринкових умовах є визначення меж фінансового стану підприємства, оскільки недостатнє стійке фінансове становище може сприяти виникненню проблеми щодо вичерпання у підприємства коштів для розвитку виробничого процесу, його неплатоспроможності та, зрештою, може призвести до банкрутства. Наявність «надлишкової» стійкості може перешкоджати розвитку виробництва, ускладнюючи витрати підприємства зайвими резервами та запасами [6].

Поняття «стійкий фінансовий стан» підприємства є досить багатограним, воно включає оцінку різних сторін діяльності підприємства. Розглянемо поняття фінансового стану підприємств в трактуванні окремих авторів, табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Систематизація підходів до визначення поняття «фінансовий стан підприємства»

№ з\п	Автор	Визначення
1	2	3
Фінансовий стан, як процес розміщення коштів підприємства та їх динаміка у відтворювальному процесі, що відображає його здатність до розвитку у довгостроковому періоді		
1	Е.А.Маркар'ян	Під фінансовим станом розуміється система показників, які відображають здатність погасити боргові зобов'язання підприємства. Отже, фінансова діяльність має охоплювати формування, рух та забезпечення збереження майна підприємства, контроль за його використанням. Фінансовий стан підприємства – це результат взаємодії елементів системи його фінансових відносин [79, с. 36].
2	А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін	Під фінансовим станом підприємства розуміється характеристика складу та розміщення коштів, структури їх джерел, швидкості обороту капіталу, здатності підприємства своєчасно погашати свої зобов'язання, а також інших факторів [124, с. 58].
3	Г.В. Савицька	Фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, яка відбиває процес стану капіталу в його кругообігу та здатність підприємства розвиватись у певний період часу [98, с. 486].
4	О.В. Єфімова	Розглядає фінансовий стан як економічну категорію, що відображає стан капіталу у процесі його обороту та здатність суб'єкта до саморозвитку у певний проміжок часу [53].
Фінансовий стан підприємства, як складова його економічного потенціалу, за допомогою якої відображаються його фінансові результати		
5	В.В. Ковальов	Основою аналізу фінансового стану є економічний потенціал підприємства та його зміни, що постійно відбуваються, з плином часу. При цьому, економічний потенціал характеризує здатність підприємства до досягнення поставлених перед ним цілей, використовуючи, при цьому, наявні в його розпорядженні

		сукупність матеріальних, трудових та фінансових ресурсів [68, с. 214].
6	В.І. Іващенко	Дає спрощене трактування фінансового стану, визначаючи його як наслідок фінансової діяльності [59].
Обліково-аналітичний підхід до аналізу фінансового стану підприємства		
7	А.В. Грачев	Під аналізом фінансового стану підприємства розуміє частину фінансового аналізу, яка характеризується наявністю показників, поданих у бухгалтерському балансі на конкретну дату у вигляді залишків за відповідними рахунками або їх комплексом. Характеристика фінансового стану підприємства в узагальненому вигляді представлена змінами з точки зору розміщення коштів та джерел їх покриття (власними чи позиковими) за аналізований період [41, с. 67].

Продовження табл. 1.1

1	2	3
8	А.І. Бланк	Фінансовий стан визначається досягнутими за звітний період фінансовими результатами, які відображені у звіті про фінансові результати, а також описується окремими статтями балансу, у тому числі і співвідношенням між ними. Тому, з точки зору короткострокової перспективи при оцінці фінансового стану підприємства мають на увазі ліквідність та платоспроможність підприємства, з погляду довгострокової перспективи – його фінансову стійкість [23].
Фінансовий стан, як інвестиційна привабливість підприємства, що характеризує його конкурентоспроможність на фінансовому ринку		
9	І.Т.Балабанов	Під фінансовим станом підприємства розуміє його платоспроможність та кредитоспроможність, тобто фінансову конкурентоспроможність, використання капіталу та фінансових ресурсів, а також здатність вчасного виконання по відношенню до держави та інших суб'єктів господарювання взятих на себе зобов'язань [9, с. 67].
10	Н.П. Любушиним	Фінансовий стан як здатність підприємства проводити фінансування своєї діяльності. Фінансовий стан характеризується наявністю фінансових ресурсів, які необхідні для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, наявністю фінансових взаємовідносин з іншими контрагентами, а також наявністю платежі- та кредитоспроможності, фінансової стійкості [77, с. 132].
11	А.І. Ковальов, В.П. Привалов	Визначає фінансовий стан у довгостроковому та короткостроковому аспектах. В одному випадку, фінансовий стан ототожнюється із стабільністю діяльності підприємства, і розглядається з позиції довгострокової перспективи, що пов'язана з фінансовою структурою підприємства, ступенем його залежності від кредиторів та інвесторів. Також фінансовий це частина економічного потенціалу організації, що відображає фінансові результати діяльності організації, а також дослідження активів підприємства та джерел їх фінансування [65].

Джерело: складено авторами на основі [9; 23; 41; 53; 59; 65; 68; 77; 98; 79; 124]

Порівнюючи та аналізуючи зміст визначень, наведених вищевказаними авторами, можна зробити висновок, що під фінансовим станом підприємства слід розуміти реальну та потенційну фінансову спроможність підприємства, а також можливість забезпечення певного рівня фінансування поточної діяльності. Кількісно він може вимірюватись системою показників, на підставі яких здійснюється аналіз фінансового стану підприємства.

Багато авторів ототожнюють фінансовий стан із фінансовою стійкістю підприємства та виділяють чотири її типи (рис. 1.1). На наш погляд, це неправильно, так як фінансова стійкість є складовою оцінки фінансового стану підприємства.

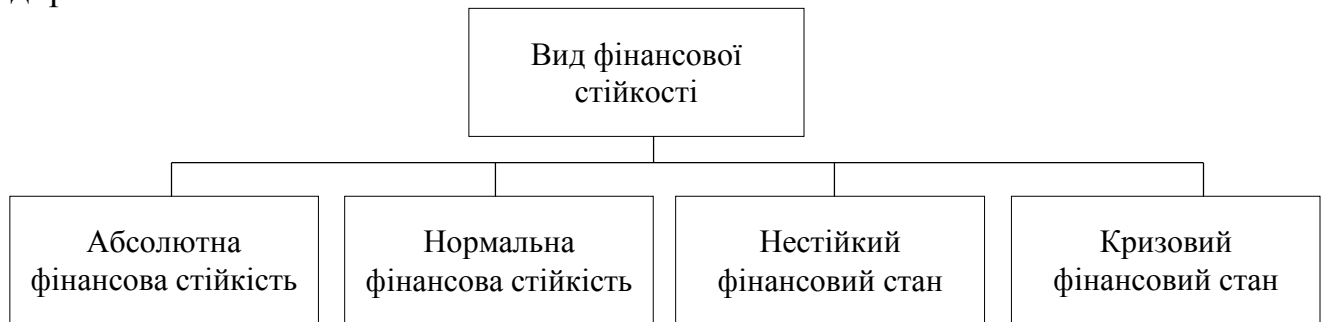

Рис. 1.1. Види фінансової стійкості підприємства

Джерело: складено авторами на основі [6]

Фінансовий стан є комплексною економічною категорією, яка відображає структуру власного та позикового капіталу, а також структуру його розміщення між різними видами майна, ефективність його використання, платоспроможність, інвестиційну привабливість і тощо [119].

Фінансовий стан характеризується сукупністю параметрів, які відображають потенціал підприємства та його використання.

До таких параметрів Є.Ф. Тихомировим віднесено [109]:

- розмір активів, що акумулюються підприємством, а також їх відповідність обсягам виробництва та реалізації;
- забезпеченість підприємства власним капіталом, його залежність від позикових джерел фінансування;
- грошовий потік, його утворення, використання та інші параметри [43, с. 210].

О.В. Грищенко, визначаючи фінансовий стан як здатність підприємства здійснювати фінансування своєї діяльності, виділяє ряд наступних параметрів, які характеризують фінансовий стан:

- забезпеченість ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства;
- доцільність розміщення фінансових ресурсів та ефективність їх використання;
- фінансові взаємини із контрагентами;
- платоспроможність та фінансова стійкість.

В цілому видно, що О.В. Грищенко розкриває економічну сутність поняття «фінансовий стан» через одну його характеристику - фінансова стійкість [43, с. 11].

Отже, на наш погляд, «фінансовий стан» має відображати три головні моменти.

По-перше, це фінансова незалежність підприємства, його фінансова стійкість. Підприємство має знати, наскільки воно є самостійним, і наскільки залежить від кредиторів. Фінансово стійке підприємство, вільно маневруючи своїми коштами та найбільш ефективно використовуючи їх, може забезпечувати безперебійний процес виробництва та реалізації товарів та послуг, тим самим воно здатне генерувати максимальний прибуток.

По-друге, це платоспроможність та ліквідність. Підприємство має стежити за тим, щоб у нього вистачало коштів для своєчасної оплати своїх зобов'язань.

По-третє, рентабельність власного капіталу, яка дозволяє визначити, наскільки ефективно використовується капітал власника, тобто скільки прибутку він отримує на кожную вкладену гривню [6].

Визначивши поняття фінансового стану підприємства, виявимо фактори, що безпосередньо впливають на нього. Насамперед, слід зазначити, що під факторами розуміють умови здійснення господарських процесів та причин, що на них впливають.

Усі чинники, що впливають фінансовий стан підприємства можна класифікувати за наступними ознаками [68]:

- за місцем виникнення - зовнішні та внутрішні;
- за структурою - прості, складні;
- за тривалістю впливу - постійні та змінні;
- за ступенем кількісного виміру якісні (вимірювані), кількісні (не піддаються виміру).

Найбільш доцільно докладніше розглянути зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на фінансовий стан, оскільки до їх складу входять інші фактори у розрізі розглянутих вище класифікаційних ознак.

Зовнішніми щодо підприємства є ті фактори, на які воно не може спричиняти безпосередній вплив або цей вплив може бути незначним. Зовнішні чинники поділяються на міжнародні, національні та ринкові.

Міжнародні фактори формуються під впливом наслідків загальноекономічного характеру (економічна циклічність розвитку провідних країн; стан світової господарської системи, що характеризується політикою міжнародних банків), стабільності міжнародної торгівлі, яка у свою чергу залежить від укладання міжурядових договорів та угод.

До внутрішніх факторів відносяться ті, які безпосередньо залежать від форм, методів та організації виробництва на самому підприємстві.

Пріоритетну групу чинників формують темпи інфляції. Останнім часом, інфляційні очікування не сприяють реалізації підприємствами своїх стратегічних цілей, а у поєднанні з недостатньо гнучкою та часто руйнівною податковою системою держави, кредитною політикою, високими для кінцевого споживача цінами дані фактори викликають процеси скорочення виробництва. Високі ціни, встановлені підприємствами на продукцію власного виробництва, досить часто виступають причиною не стільки необґрунтованої цінової політики, скільки відображають вплив зовнішніх факторів ціноутворення.

Таким чином, внутрішні фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства можна поділити на якісні та кількісні.

До якісних відносяться: мета, галузь діяльності, традиції, репутація та імідж, форма власності, організаційна структура управління, форма спеціалізації, концентрація виробництва, диверсифікація виробництва, прогресивність засобів та методів організації виробництва, рівень виробничих запасів [60].

До кількісних відносять: кваліфікований склад керівництва та персоналу, частку ринку та стадію життєвого циклу, інноваційну діяльність, адаптивність підприємства, тривалість виробничого циклу, рівень виробничих запасів, структуру балансу, платоспроможність, ліквідність, співвідношення власних та залучених коштів, вартість капіталу, структуру майна, інвестиційну привабливість, дохід на акцію, рівень прибутковості та рентабельності.

При управлінні фінансовим станом підприємства особливу увагу слід приділяти внутрішнім факторам, оскільки вони безпосередньо залежать від діяльності підприємства та заходів, що застосовуються на підприємстві з метою управління ними. Вони безпосередньо впливають на підприємство. Крім цього, можна сказати, що саме внутрішні чинники, що впливають на фінансовий стан підприємства, формують діяльність суб'єктів господарювання.

Таким чином, виникає об'єктивна необхідність визначення, що ж належить до внутрішніх факторів. Для цього нами проведено аналіз класифікацій різних дослідників, табл. 1.2. [101]

Таблиця 1.2

Матриця класифікацій внутрішніх факторів впливу на фінансовий стан підприємства

Дослідники Внутрішні фактори	Т.У. Турманідзе [112]	Т.Н. Багова [14]	А.Д. Шеремет [123]	И.А. Жулега [55]	О.В. Єфімова [53]
Виробничі (якість та структура продукції)	+				+
Кваліфікація працівників	+		+		
Стадія життєвого циклу підприємства				+	+
Рівень конкурентоспроможності підприємства		+	+	+	

Галузева приналежність	+				+
Імідж підприємства		+			
Власний капітал			+	+	
Позиковий капітал		+		+	+
Власні оборотні активи			+		+

Джерело: складено авторами на основі [14; 53; 55; 112; 123]

Досліджуючи погляди різних науковців, табл. 1.2, ми дійшли висновку, що кожен з них виділяє різні внутрішні чинники впливу на фінансовий стан підприємства, серед яких найчастіше зустрічається конкурентоспроможність підприємства та величина позикового капіталу, найрідше – імідж підприємства.

На підставі проаналізованої матриці нами було запропоновано узагальнену класифікацію внутрішніх факторів впливу на фінансовий стан підприємства, рис. 1.2.

Серед виділених факторів є ті, які на нашу думку, здійснюють найсуттєвіший вплив на фінансовий стан підприємства. Це такі фактори, які в першу чергу, допомагають визначити якісну характеристику аналізованого об'єкта, наприклад, структура підприємства, рівень кваліфікації працівників, конкурентоспроможність, імідж підприємства тощо.

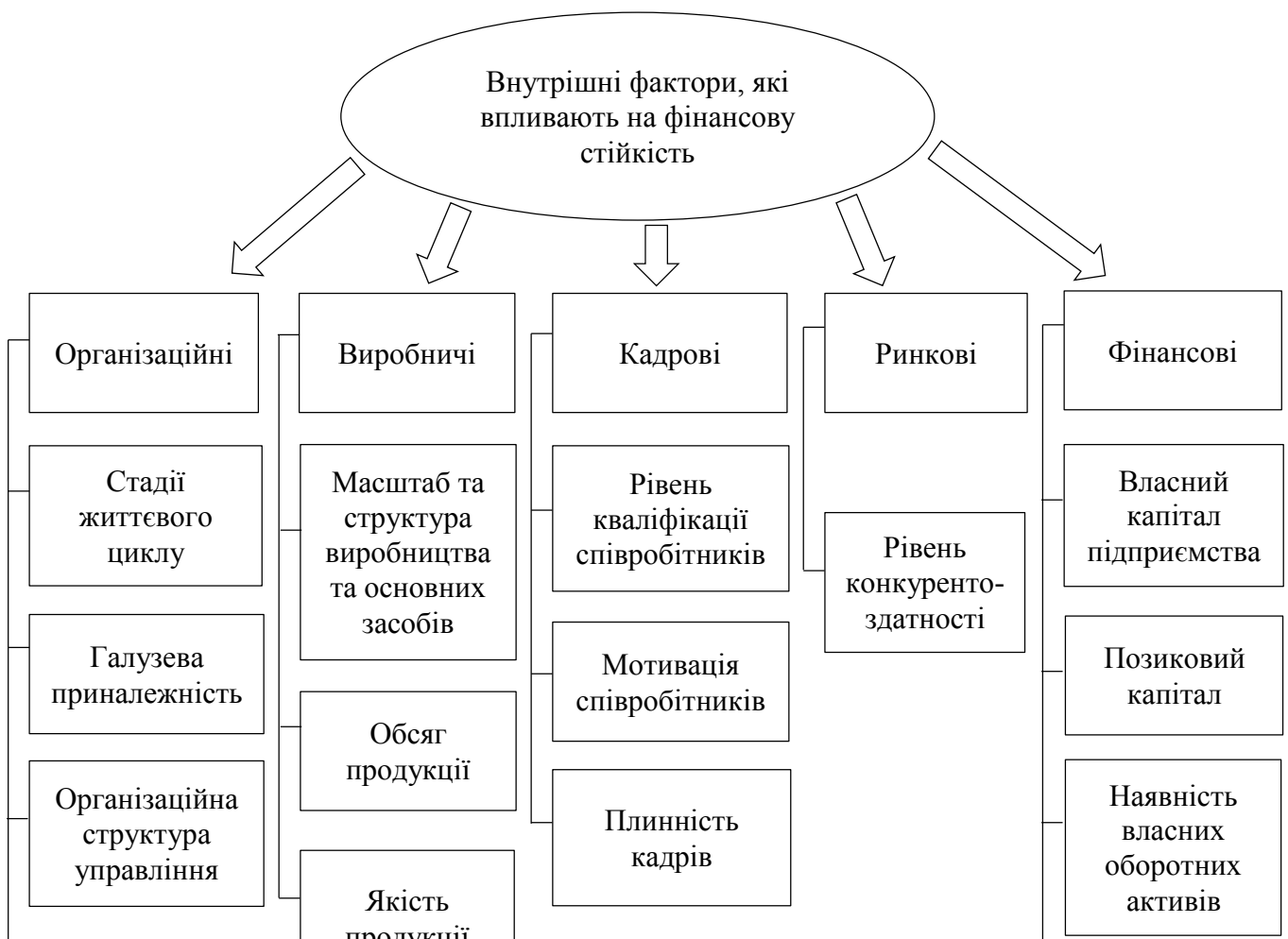

Рис.1.2. Класифікація внутрішніх факторів, що впливають на фінансовий стан підприємства

Джерело: складено авторами на основі [101]

Таким чином, можна сказати, що внутрішні фактори мають прямий вплив на фінансовий стан підприємства та дають можливість здійснювати управління його діяльністю. Варто зазначити, що стійкого фінансового стану підприємства досягти нелегко, оскільки це відбувається завдяки цілеспрямованому управлінню всією сукупністю факторів, які є важливими для прийняття рішень щодо реалізації управлінських завдань підприємства.

Отже, на основі дослідження понять «фінансовий стан підприємства» з позицій різних науковців можна зробити висновок, що під фінансовим станом слід розуміти одну з важливих характеристик економічної та фінансової діяльності підприємства. Фінансовий стан підприємства значною мірою визначає потенціал суб'єкта господарювання у діловому середовищі, його конкурентоспроможність, виступає своєрідним гарантом економічних інтересів самого підприємства та його партнерів у фінансових та інших відносинах.

Досліджено ряд чинників, що взаємопов'язані між собою та впливають на результати діяльності підприємства, проте у різних напрямках: одні – позитивно, інші – негативно. Тому, за сучасних умов нестабільності та невизначеності особливо важливим постає питання дослідження та аналізу всіх факторів, що впливають на фінансовий стан підприємства, в розрізі забезпечення його успішної діяльності.

1.2. Система управління фінансовим станом підприємства

Сьогодні фінансовий стан багатьох вітчизняних підприємств характеризується як нестійкий. У зв'язку з цим проблема управління їх фінансовим станом вбачається нам надзвичайно актуальною. Фінансові проблеми, з якими стикаються українські підприємства, за своєю економічною сутністю багато в чому ідентичні, і тому їх вирішення можливо за допомогою використання універсального інструментарію та типових заходів, що в цілому утворюють механізм управління фінансовим станом підприємства.

Особливості управління фінансовим станом підприємства визначаються суб'єктом та об'єктом даного управління. В той же час існують загальні принципи зазначеного управління [24].

Основним загальним принципом управління фінансовим станом підприємства є принцип його цільової орієнтації. Тому організація управління фінансовим станом підприємства має відповідати дереву цілей його розвитку. Генеральною метою є забезпечення фінансової стабільності підприємства. Інші цілі (другого та третього рівня) визначають зміст конкретних функцій управління, необхідних для її досягнення, рис. 1.3.

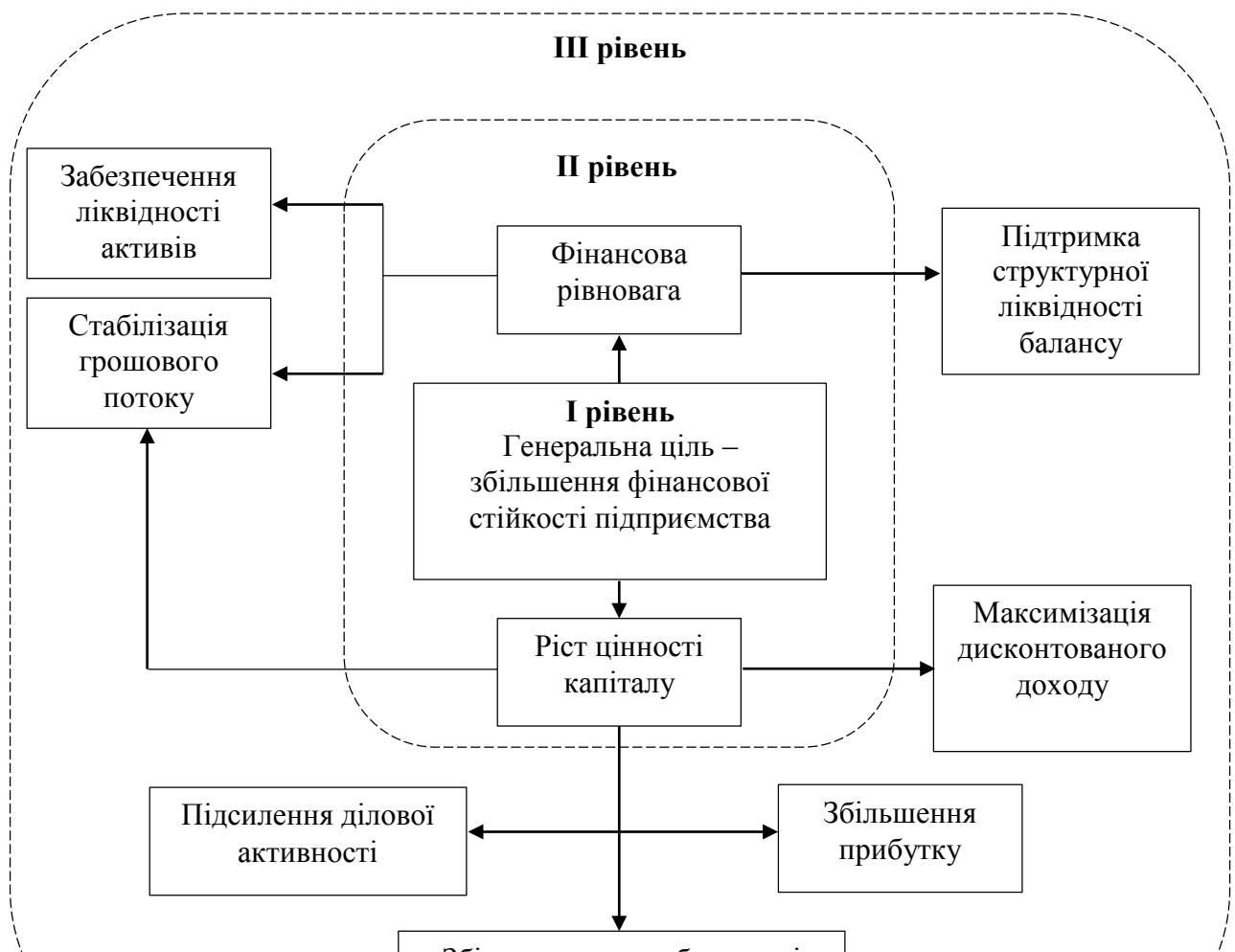

Рис. 1.3. Функціональні цілі забезпечення стійкого фінансового стану

Джерело: складено авторами на основі [24]

За такої побудови системи управління фінансовим станом можна ув'язати його генеральну мету з іншими цілями управління підприємством, тобто, забезпечити його комплексність, рис. 1.4.

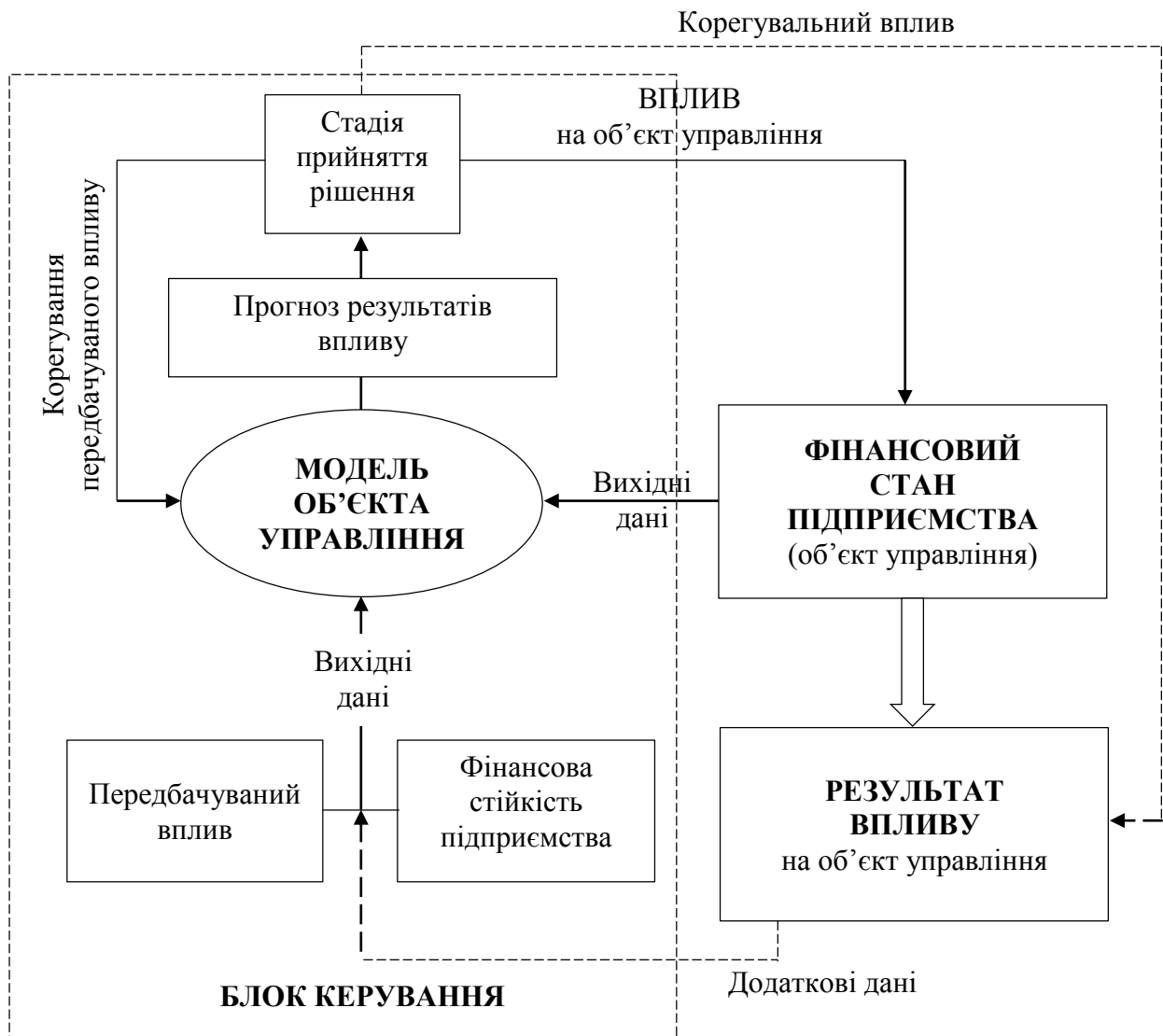

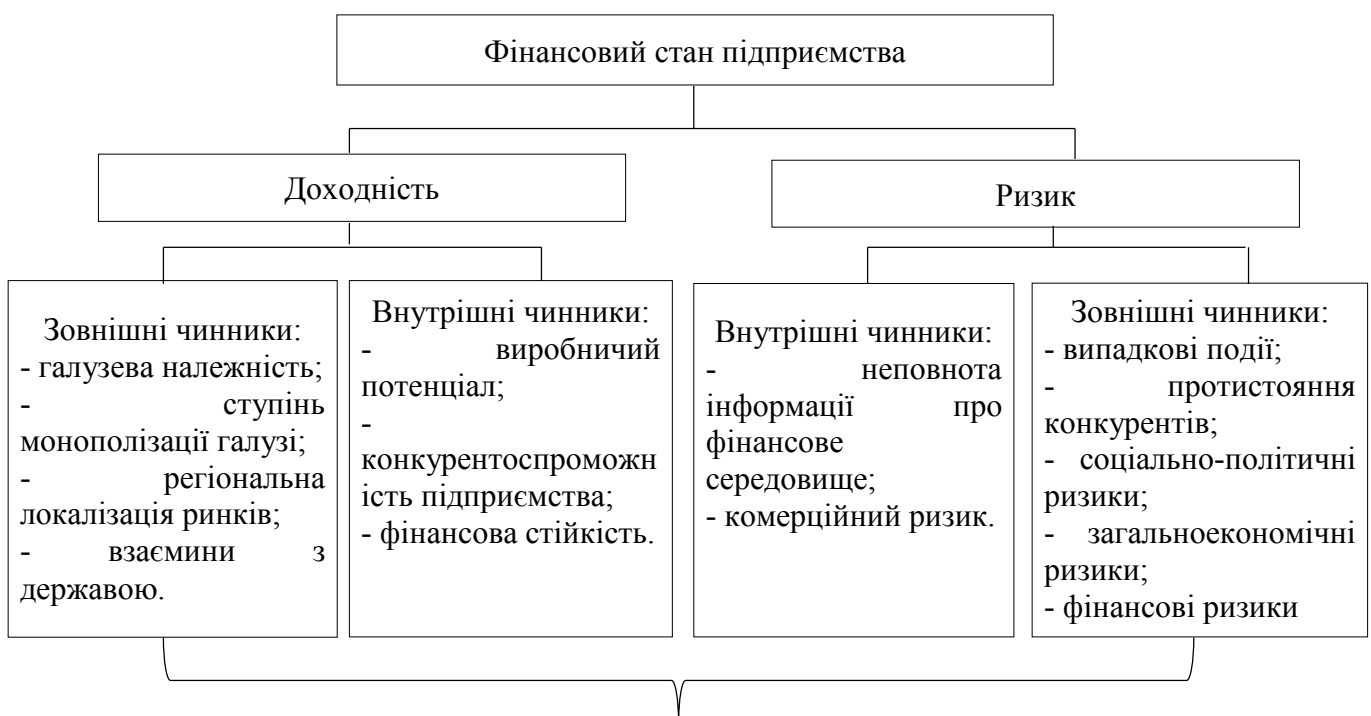
Рис. 1.4. Схема комплексного управління фінансовим станом підприємстві

Джерело: складено авторами на основі [24]

Другим найважливішим загальним принципом управління фінансовим станом підприємства є принцип системності, який визначає його як самостійний об'єкт дослідження, що володіє специфічними характеристиками та критеріями їх оцінки, які розрізняються за своїм внутрішнім змістом та визначаються зовнішніми та внутрішніми факторами, що впливають на фінансові результати діяльності підприємства.

Аналіз даних заходів має здійснюватися шляхом збору та оцінки різнобічної інформації про виробничу, економічну та соціальну діяльність підприємства. Принцип системності вимагає всебічного аналізу всіх видів впливу на кінцевий результат управління фінансовим станом підприємства.

Управління фінансовим станом підприємства вимагає встановлення часових рамок, в яких визначається його фінансова спроможність шляхом посилення її стратегічної спрямованості. Крім того, важливим напрямком управління є посилення ролі показників фінансової стійкості, які формуються поза підприємством (такі, як рівень капіталізації) та характеризують ризики діяльності підприємства [16]. Вони відображають зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на управління фінансовим станом підприємства, рис. 1.5.

Основна виробнича діяльність підприємства

Рис. 1.5 Фактори, що впливають на управління фінансовим станом підприємства

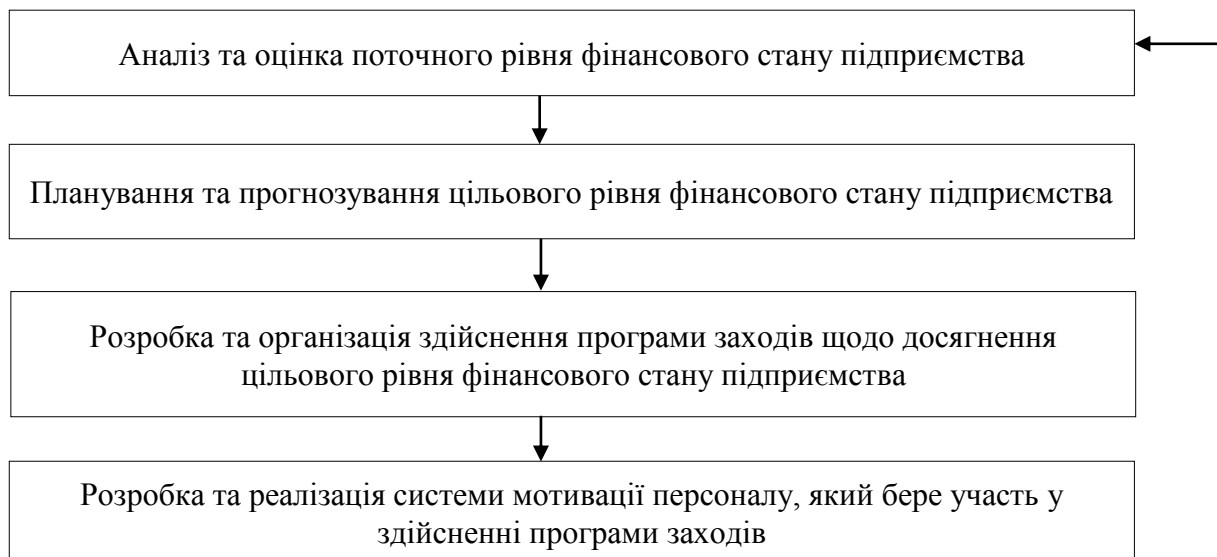
Джерело: складено авторами на основі [24]

Отже, управління фінансовим станом підприємства необхідно розглядати як системний процес фінансової діяльності, спрямований на забезпечення здатності підприємства погасити свої зобов'язання у строк, забезпечити зростання дисконтованого доходу та фінансову рівновагу [41].

Необхідно відмітити, що управління фінансовим станом, у тому числі і фінансами підприємства, доцільно розглядати не тільки як процес, а й позиції реалізації функцій управління. Застосування функціонального підходу до дослідження управління фінансовим станом підприємства дозволяє більш глибоко і комплексно розкрити зміст діяльності керуючої системи (суб'єкта управління) фінансовим станом, у ролі якої, як правило, виступає керівництво та фінансові служби підприємства.

Функціональний підхід до управління фінансовим станом підприємства передбачає реалізацію наступних базових функцій управління: планування, організація, мотивація та контроль (облік та аналіз).

Щодо об'єкта управління – фінансовим станом підприємства – дані функції відображатимуться в послідовності етапів процесу управління, поданої на рис. 1.6. Розглянемо їх більш детально.

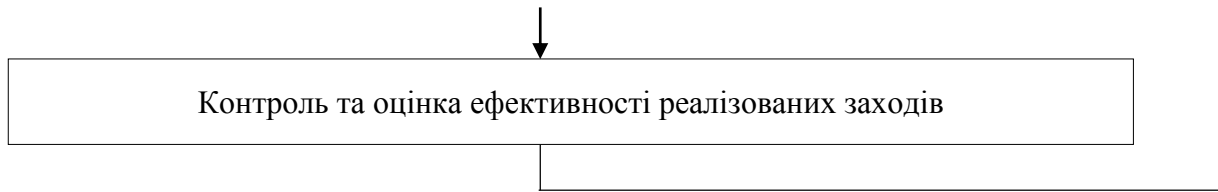

Рис. 1.6. Послідовність етапів процесу управління фінансовим станом підприємства

Джерело: складено авторами на основі [50]

Основною метою реалізації першого етапу – аналізу та оцінки фінансового стану підприємства є одержання об'єктивної картини рівня фінансового стану підприємства, виявлення проблем та прихованих резервів, а також визначення загального вектору розвитку підприємства в динаміці останніх років.

На основі отриманих даних здійснюється планування цільового рівня фінансового стану, який, залежно від рівня фінансового потенціалу підприємства та кон'юнктури що склалася, факторів зовнішнього середовища може або відповідати поточному рівню фінансового стану або значно його перевищувати.

Прогнозування, на відміну від планування, орієнтоване на більш тривалий часовий період часу (в сучасних умовах це, як правило, 3-5 років), у зв'язку з чим характерною особливістю прогнозування є встановлення не конкретних значень показників фінансового стану, а граничних меж інтервалів зміни даних показників.

Після завершення планування відбувається реалізація наступної функції – організації. Вона забезпечує узгоджену взаємодію функціональних структур підприємства з метою досягнення запланованого (цільового) рівня фінансового стану. Ця функція передбачає кількісну визначеність та узгодженість залучення та розподілу фінансових ресурсів у часі та просторі [106]. Організація в управлінні фінансовим станом – це об'єднання співробітників підприємства, що спільно реалізують програму заходів щодо досягнення певного рівня фінансового стану, на основі сформованого механізму управління ним.

Під механізмом управління фінансовими станом підприємства розуміється сукупність форм, методів та інструментів впливу на фінансові процеси для

досягнення та підтримки цільового рівня фінансового стану. У фінансово-економічній літературі традиційно вважається, що структуру механізму фінансового управління підприємством складають чотири основних елементів: фінансові методи; фінансові інструменти; нормативно-правова база; інформаційне забезпечення [66].

Методи управління фінансовим станом представляють собою набір способів та засобів впливу на активи і пасиви підприємства, його фінансові відносини та грошовий обіг, з метою досягнення цільового рівня фінансового стану. Ці способи впливу досить різноманітні, їх можна класифікувати за різними ознаками.

Наприклад, залежно від об'єкта управління, розрізняють методи управління необоротними активами, оборотним капіталом, грошовими потоками, витратами підприємства тощо.

Можливість реалізації методів управління фінансовим станом підприємства визначається наявністю та якістю відповідних інструментів управління. Інструмент управління – це якийсь засіб або важіль впливу суб'єкта на об'єкт, за допомогою якого забезпечується вирішення поставленого завдання в рамках реальної ситуації, що склалася, ресурсних та інших обмежень. Кожному методу управління притаманні свої інструменти. Так наприклад, основним інструментом управління необоротними активами підприємства є норми амортизації.

Розробка та застосування методів та інструментів управління фінансовим станом підприємства обмежені рамками вітчизняного законодавства, тобто, чинною нормативно-правовою базою. На основі відповідних положень нормативно-правових актів вибудовуються фінансові відносини підприємства з персоналом, контрагентами, які регулюються органами влади, місцевого самоврядування та іншими ринковими суб'єктами [50].

Крім цього, велику роль в ефективному управлінні фінансовим станом підприємства відіграє інформаційне забезпечення. Адже розробка будь-якого управлінського рішення, особливо в галузі фінансів, завжди спирається на значний масив інформації про довкілля, можливі ризики, існуючі альтернативні варіанти та ін.

Необхідно зауважити, що ефективність реалізації перерахованих вище структурних елементів механізму управління фінансовим станом підприємства багато в чому залежить від людського фактору. Тому великого значення набуває функція стимулювання. Внаслідок її здійснення досягається необхідний рівень мотивації співробітників компанії, які безпосередньо чи опосередковано беруть участь у процесі досягнення цільового рівня фінансового стану підприємства. Реалізація цієї функції зазвичай забезпечується чинною системою оплати праці та механізмом розподілу прибутку підприємства.

І, нарешті, контрольна функція, яка є завершальним етапом процесу управління фінансовим станом підприємства, що дає можливість здійснювати безперервний контроль за реалізацією розроблених заходів щодо підвищення рівня фінансового стану, і, при необхідності, допомагає застосувати оперативні координуючі та коригувальні управлінські дії.

На завершення цього варто відмітити, що важливу роль в процесі управління фінансовим станом підприємства відіграє оцінка ефективності реалізованих заходів, яка, як правило, здійснюється шляхом зіставлення отриманих результатів та понесених витрат.

У результаті оцінки ефективності реалізованих заходів здійснюється розрахунок досягнутих (фактичних) значень одиничних та узагальнюючих показників фінансового стану, які порівнюються із цільовими (плановими) значеннями. Аналізуються відхилення, виявляються основні фактори, які спричинили їх причину – для того, щоб враховувати вплив даних факторів та ризиків при плануванні та прогнозуванні рівня фінансового стану на майбутні періоди [49].

Таким чином, реалізація послідовних етапів процесу управління фінансовим станом підприємства, що відображають основні функції управління, являє собою замкнений цикл. З одного боку, він забезпечує безперервність процесу управління, і, з іншого боку, сприяє його вдосконаленню та підвищенню ефективності (у тому числі завдяки практичному досвіду попередніх управлінських циклів).

1.3. Методичні підходи до діагностики фінансового стану підприємства

На етапі розвитку економіки України питання діагностики фінансового стану підприємства видається актуальним питанням, адже саме від економічного здоров'я кожного окремого суб'єкта господарювання залежить успіх галузі, регіону та країни в цілому. Важливість зазначеного питання обумовила необхідність розвитку різноманітних підходів та методів до оцінки фінансового стану, а також забезпечила необхідний базис для їх більш легкого та швидкого здійснення [100].

Для отримання достовірної об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства необхідно провести комплексний фінансовий аналіз його діяльності, оскільки аналіз фінансового стану – це лише складова частина загального фінансового аналізу, яка передбачає розрахунок різних показників фінансового стану підприємства, у тому числі фінансової стійкості, оборотності активів, ліквідності, рентабельності, ділової та інвестиційної активності, а також ефективності його господарської діяльності [117, с. 6, с. 409-410]. Розглянемо основні етапи формування фінансового аналізу.

Родоначальником систематизованого аналізу на рівні підприємства як складового елемента бухгалтерського аналізу, слід вважати француза Ж. Саварі, який запровадив поняття синтетичного та аналітичного обліку. Ідеї Ж. Саварі були поглиблені у XIX ст. італійським бухгалтером Дж. Чербоні який створив вчення про синтетичне складання та аналітичне розкладання бухгалтерських рахунків.

На початку 1940-х років з'являються перші книги щодо аналізу господарської діяльності підприємства. У такому вигляді аналіз на рівні підприємства проіснував у СРСР аж до початку перебудови. Наразі розрізняють наступні етапи розвитку методики комплексного економічного аналізу господарської діяльності, які представлено у табл. 1.3 під назвою «Основні етапи розвитку методики комплексного економічного аналізу господарської діяльності».

Таблиця 1.3

Основні етапи розвитку методики комплексного економічного аналізу
господарської діяльності

Автори досліджень	Назви методики та їх сутність
1	2
І.В. Ахматов (1809) Н.С. Арінушкін (1912)	Аналіз ліквідності бухгалтерського балансу. Пов'язують платоспроможність із доходами та витратами
П.М. Худяков (1920)	Методика аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства
Конспект-програма (1925)	Упорядкування бухгалтерського обліку. Зв'язок фінансового стану з результатами діяльності підприємства
А.Я. Усачов (1926)	Аналіз платоспроможності промислових підприємств. Вперше пов'язують фінансовий стан із кругообігом капіталу

Продовження табл. 1.3

1	2
Збірник Центральної бухгалтерії ВРНГ (1926 і 1927)	
А.М. Яковлев (1925), Н.С. Арінушкін (1928), І.А. Кіпаріс (1928), Н.А. Блатов (1930)	Розробка методів аналізу бухгалтерського балансу промислових підприємств. Створення порівняльного аналітичного балансу
А.Я. Локшин (1934), Н.Р. Вейцман, (1937), С.І. Кобизев (1937) Д.П. Андріанов (1940), С.К. Татур (1940)	Система комплексного економічного аналізу, де взаємодію виробничих та економічних факторів розглядають як фінансовий стан підприємства
С.К. Татур (1946), А.Ш. Маргуліс (1949), А.І. Валуєв (1954), Л.Є. Салтиков (1956)	Розробка методики аналізу фінансового стану підприємства, диференційованого за галузями. Порівняння ряду економічних показників із нормативами
А.Д. Шеремет (1982), С.Б. Барнгольц (1986), Г.М. Тація, А.М. Муравйов (1988), А.Ф. Гуліс (1988), Д.І. Деркач (1990)	Комплексна методика аналізу фінансового стану, враховує прибуток, оборотність оборотних коштів, аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості, порушення фінансової дисципліни та недотримання встановлених нормативів
В.Ф. Палій (1991) А.Д. Шеремет, Є.В. Негашев (1992), Е.А. Маркар'ян (2001), Г.П. Герасименко (2002)	Створення оригінальної методики аналізу фінансового стану за даними бухгалтерського балансу. Оцінка ліквідності та фінансової стійкості підприємства

Джерело: складено авторами на основі [104]

На сучасному етапі можна виділити наступні підходи до визначення фінансового аналізу підприємства. А.Д. Шеремет пише, що «основними факторами, що визначають фінансовий стан, є, по-перше, виконання фінансового

плану та поповнення власного оборотного капіталу в міру виникнення потреби за рахунок прибутку та, по-друге, швидкість оборотності оборотних коштів (активів). Сигнальним показником фінансового стану виступає платоспроможність підприємства. Оскільки виконання фінансового плану, в основному, залежить від результатів виробничої та господарської діяльності в цілому, то можна зробити висновок про те, що фінансовий стан визначається всією сукупністю господарських чинників. Отже, поряд з балансом для аналізу фінансового стану залучають звіт про фінансові результати та інші форми звітності» [121, с. 251-252].

За І.Т. Балабановим аналіз фінансової діяльності розглядається як сукупність методів оцінки ретроспективного та перспективного фінансового стану підприємства, під яким розуміють рівень досягнутої фінансової конкурентоспроможності підприємства за рахунок використання фінансових ресурсів та капіталу, виконання зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання на основі вивчення залежності та динаміки показників фінансової інформації [11, с. 48].

Таким чином, оптимальним методом отримання достовірної об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства є його аналіз. У традиційному розумінні фінансовий аналіз є методом оцінки та прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської (фінансової) звітності. Прийнято виділяти два види фінансового аналізу – внутрішній та зовнішній. Внутрішній аналіз проводиться працівниками підприємства (фінансовими менеджерами). Зовнішній аналіз проводиться аналітиками, які є сторонніми особами підприємства (наприклад, аудиторами). Основна мета аналізу полягає у тому, щоб на основі об'єктивної оцінки використання фінансових ресурсів виявити внутрішньогосподарські резерви зміцнення фінансового стану та підвищення платоспроможності. Базою для проведення фінансового аналізу є бухгалтерські документи та звітність. Багаторічна практика фінансового аналізу вже виробила методику аналізу фінансових звітів. Можна виділити шість основних видів аналізу:

- 1) горизонтальний (тимчасовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;
- 2) вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників;
- 3) трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності із низкою попередніх періодів і визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показника, очищеного від випадкових впливів та індивідуальних особливостей окремих періодів;
- 4) аналіз відносних показників (фінансових коефіцієнтів) - розрахунок числових співвідношень різних форм звітності, визначення взаємозв'язків між показниками;
- 5) порівняльний аналіз, який поділяється на:
 - внутрішньогосподарський – порівняння основних показників підприємства та дочірніх підприємств, підрозділів;
 - міжгосподарський – порівняння показників підприємства з показниками конкурентів, та із середньогалузевими;
- 6) факторний аналіз - аналіз впливу окремих факторів (причин) на результативний показник [100].

Аналіз фінансового стану підприємства закінчують його комплексною оцінкою. Після комплексної оцінки розробляють заходи щодо покращення фінансового стану, звертаючи особливу увагу на розробку фінансової стратегії підприємства на перспективу та в найближчі періоди. Результатом фінансового аналізу в основному є рекомендації, спрямовані на покращення фінансового стану підприємства.

Цілями комплексного аналізу фінансового стану є: оцінка фінансової стійкості та рентабельності; дослідження ефективності використання фінансових ресурсів; встановлення положення господарюючого суб'єкта на фінансовому ринку та кількісний вимір його фінансової конкурентоспроможності; оцінка ступеня виконання планових фінансових заходів, програм, плану та ін; оцінка заходів,

розроблених для ліквідації виявлених недоліків та підвищення віддачі фінансових ресурсів [116, с. 10].

Об'єктами комплексної оцінки фінансового стану підприємства є фінансові процеси та кінцеві фінансові результати його діяльності, які складаються під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників та одержують відображення через систему економічної інформації.

Відповідно до підходу М.В. Мельник, комплексний аналіз фінансового стану забезпечує вища ланка менеджменту організації системою інформації, за допомогою якої можна прийняти рішення будь-якої складності [31]. Також можна відзначити той факт, що вирішення завдань комплексного аналізу фінансового стану проводиться за рахунок використання різноманітних аналітичних методів та методик, за допомогою яких аналітик здатний провести кількісну оцінку результатів фінансово-господарської діяльності господарюючих суб'єктів у розрізі її різних аспектів. Найважливішими методами, що застосовуються в аналізі фінансового стану аналізу, є аналіз структури активів та джерел їх утворення та аналіз фінансових коефіцієнтів [115, с. 174]. Використання методів структурного аналізу дозволяє аналітику вивчити структуру та динаміку як активів господарюючого суб'єкта, так і джерел їх утворення. Це дає можливість на початковому етапі аналізу побачити загальну картину фінансового стану підприємства, проте не дає детальної оцінки якості фінансового стану. З цією метою проводиться розрахунок спеціальних фінансових показників (коефіцієнтів).

Комплексний фінансовий аналіз використовується власниками для обґрунтування рішень стратегічного характеру, менеджерами підприємства – для інформаційного забезпечення потреб оперативного фінансового планування [115, с. 29–37].

На думку Лесюка А. [75, с. 85] «під комплексною оцінкою фінансового стану слід розуміти дослідження системи показників, які характеризують об'єкт, фінансово-господарську діяльність підприємств: теперішній стан, умов роботи та майбутніх перспектив». Застосування комплексної оцінки фінансового стану

(багатофакторна модель) дозволяє об'єктивно оцінити наявність, розміщення й ефективність використання наявних ресурсів підприємства та джерела їх фінансування, табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Багатофакторна модель оцінки фінансового стану промислового підприємства

Показники		Формула для розрахунку	Умовні позначення	Коефіцієнт
1		2	3	4
$\Phi_{\text{Сп}} = X1 \cdot 0,055 + X2 \cdot 0,109 + X3 \cdot 0,164 + X4 \cdot 0,145 + X5 \cdot 0,127 + X6 \cdot 0,073 + X7 \cdot 0,091 + X8 \cdot 0,018 + X9 \cdot 0,036 + X10 \cdot 0,182$				
X1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал)	$\text{Кал} = (\text{ГЕ} + \text{ПФІ}) / \text{ПЗЗ}$	ГЕ – гроші та їх еквіваленти; ПФІ – поточні фінансові інвестиції;	0,055

Продовження табл. 1.4

1	2	3	4	5
			ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення.	
X2	Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	$\text{Кшл} = (\text{ГЕ} + \text{ПФІ} + \text{ДЗ} + \text{ІОА}) / \text{ПЗЗ}$	ГЕ – гроші та їх еквіваленти; ПФІ – поточні фінансові інвестиції; ДЗ – дебіторська заборгованість; ІОА – інші оборотні активи; ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення.	0,109
X3	Коефіцієнт фінансової автономії (Кфа)	$\text{Кфа} = \text{ВК} / \text{ВБ}$	ВК – власний капітал; ВБ – валюта балансу.	0,164
X4	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень (Кдзз)	$\text{Кдзз} = \text{ДЗЗ} / \text{ПК}$	ДЗЗ – довгострокові зобов'язання і забезпечення; ПК – позиковий капітал.	0,145
X5	Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень (Кпзз)	$\text{Кпзз} = \text{ПЗЗ} / \text{ПК}$	ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення; ПК – позиковий капітал	0,127
X6	Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кмвк)	$\text{Кмвк} = \text{ВОК} / \text{ВК}$	ВОК – власні оборотні кошти; ВК – власний капітал.	0,073
X7	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами (Кззвок)	$\text{Кззвок} = \text{ВОК} / 3$	ВОК – власні оборотні кошти; 3 – запаси.	0,091
X8	Коефіцієнт рентабельності діяльності (Крд)	$\text{Крд} = \text{ЧФР} / \text{ЧД}$	ЧФР – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток); ЧД – чистий дохід (виручка) від	0,018

			реалізації продукції	
X9	Коефіцієнт рентабельності активів (Кра)	$K_{pa} = \text{ЧФР} / A$	ЧФР – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток); A – активи.	0,036
X10	Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (Кдкз)	$K_{dkz} = \text{ДЗсв} / \text{КЗсв}$	ДЗсв – середньорічна величина дебіторської заборгованості; КЗсв – середньорічна величина кредиторської заборгованості.	0,812
При $\text{ФСп} \geq 0,725$ – стабільний фінансовий стан. При $\text{ФСп} \geq 0,442$ (до 0,725) – нестабільний фінансовий стан підприємства. При $\text{ФСп} \leq 0,442$ – кризовий фінансовий стан підприємства.				

Джерело: складено авторами на основі [115]

Кручок С. [72, с. 42–45] обґрунтував доцільність використання єдиного інтегрального показника фінансового стану залежно від шести відібраних коефіцієнтів, табл. 1.5. Чим ближче значення показника до одиниці, тим кращий фінансовий стан підприємства і, навпаки, наближення показника до нуля свідчить про незадовільний фінансовий стан.

Таблиця 1.5

Коефіцієнти для визначення єдиного інтегрального показника фінансового стану

Коефіцієнт x^i	Обчислення коефіцієнта	Нормативне значення коефіцієнта
1	2	3
Абсолютної ліквідності x^1	абсолютно ліквідні активи/поточні зобов'язання	$\geq 0,25$
Поточної ліквідності x^2	(кошти+дебіторська заборгованість) / поточні зобов'язання	$\geq 0,5$
Покриття балансу x^3	ліквідні активи/поточні зобов'язання	≥ 2
Співвідношення між ліквідними й низьколіквідними активами x^4	ліквідні активи/низьколіквідні активи	≥ 1
Забезпечення власним капіталом x^5	(власний і прирівняний до нього капітал)/підсумок балансу	$\geq 0,5$
Співвідношення між власними і позичковими коштами x^6	(власний і прирівняний до нього капітал)/необоротні активи	$\geq 0,5$

Джерело: складено авторами на основі [72]

Дана модель комплексно відображає фінансовий стан підприємства, що дозволяє спростити розрахунки, наглядно побачити картину, що склалася на підприємстві.

Залежно від значення інтегрального показника фінансового стану кожне підприємство належить до тієї чи іншої групи ризику: мінімального ($I \geq 0,9$), помірного ($0,8 \leq I < 0,9$), середнього ($0,7 \leq I < 0,8$), граничного ($0,6 \leq I < 0,7$) чи недопустимого ($I < 0,6$).

Оскільки нормативні значення шести коефіцієнтів, на основі яких визначається інтегральний показник, суттєво відрізняються (від $x^1 \geq 0,25$ до $x^3 \geq 2$), вони безпосередньо між собою зіставлятися не можуть, а тому представляються у вигляді індексів. Значення індексів перебувають в інтервалі від 0 до 1. Індеси безпосередньо зіставні між собою.

Це дає змогу визначити інтегральний показник фінансового стану підприємства. Звичайно, дана модель полегшує розрахунки, але оцінка фінансового стану підприємства не може обмежуватися лише застосуванням цієї методики й повинна доповнюватися аналізом інших аспектів фінансової діяльності підприємства.

Відомі й інші методики комплексної оцінки фінансового стану підприємства, які базуються на синтезі окремих фінансових показників (коефіцієнтів) з наступним порівнянням одержаного комплексного показника з пороговими значеннями, встановленими на основі аналізу діяльності підприємств з різним рівнем фінансового стану. Ці показники впливають на комплексну оцінку фінансового стану підприємства, проте при цьому не враховуються інші, не менш важливі, показники – такі, як ліквідність балансу, забезпеченість запасів і затрат джерелами коштів.

Відсутність системності у виборі фінансових показників і обмеженість їх складу знижують вірогідну оцінку фінансового стану підприємства. Більш глибока і всебічна діагностика, а також об'єктивна оцінка можуть бути одержані на основі застосування матричних методів [46, с. 149–157]. Усі елементи матриці,

що знаходяться на перетині рядків і стовпців, є одиничними показниками фінансового стану підприємства, які мають специфічний фінансовий зміст.

Гудзь Т. [46, с. 149–157] пропонує методику матричного аналізу, що базується на врахуванні чотирьох аспектів фінансового стану підприємства: ліквідності, дохідності, самофінансування та ризику банкрутства, табл. 1.6.

В основу побудови даної матриці станів фінансової рівноваги підприємства покладений методологічний взаємозв'язок між такими показниками: чистий грошовий потік (ЧГП), який є надійним критерієм оцінки проблем у сфері ліквідності; чистий прибуток (ЧП+) або збиток (ЧП–), формування якого охоплює всі напрями діяльності; власний оборотний капітал (ВОК), який характеризує суму власних коштів, вкладених в оборотні активи; поточна фінансова потреба (ПФП), яка показує надлишок (+) або дефіцит (–) коштів для фінансування операційного циклу.

Таблиця 1.6

Модель матричного аналізу множини станів фінансової рівноваги підприємства

		Ліквідність			
		ЧГП +	ЧГП -		
Дохідність	ЧП +	ЧГП + ≤ ЧП + ≤ ВОК + ≤ ПФП + + ЧГП + ≤ ЧП + ≤ ВОК + ≥ ПФП +	ЧП + ; ЧГП -; ВОК + ≤ ПФП + ЧП + ; ЧГП -; ВОК + ≥ ПФП -	відсутній або низький	Ризик банкрутства
		ЧГП + ≤ ЧП + ≤ ВОК + ≤ ПФП -	ЧП + ; ЧГП -; ВОК - ≤ ПФП -	середній	
	ЧП -	ЧГП + ; ЧП -; ВОК + ≤ ПФП +	ЧГП - ≤ ЧП - ≤ ВОК + ≤ ПФП +		
		ЧГП + ; ЧП -; ВОК + ≤ ПФП + ЧГП + ; ЧП -; ВОК + ≤ ПФП -	ЧГП - ≤ ЧП - ≤ ВОК + ≥ ПФП - ЧГП - ≤ ЧП - ≤ ВОК - ≤ ПФП -	високий	
		ВОК + / ПФП +(-)	ВОК +(-) / ПФП +(-)		
		Самофінансування			

Джерело: складено авторами на основі [46]

Установлені співвідношення між указаними показниками дозволяють характеризувати не лише факт наявності на підприємстві власних коштів у ліквідній формі, а і їх достатності для забезпечення поточної господарської діяльності.

Запропоновані підходи до оцінки фінансового стану підприємства створюють передумови для експрес-діагностики, виявлення тенденцій у динаміці фінансового стану та його прогнозування, факторного аналізу основних показників на основі використання індексних мультиплікативних моделей і прийняття рішень з управління фінансами підприємства.

Огляд існуючих моделей для оцінки фінансового стану підприємства показав, що наведені підходи дають можливість оцінити лише кількісні фінансові показники, не проводиться кількісний аналіз якісних показників. Тобто фінансовий аналіз здійснюється не повністю, що не дає можливості визначити реальний фінансовий стан підприємства й розробити відповідні системи прийняття рішень. Потужними інструментами для формалізації систем прийняття рішень щодо оцінки фінансового стану підприємства є апарати штучного інтелекту, зокрема: нечіткі множини, нейронні мережі та генетичні алгоритми [97, с. 45–51], [976 с. 69–76].

Використання теорії нечітких множин для оцінки фінансового стану підприємства позбавляє необхідності врахування усіх можливих комбінацій оцінювальних показників фінансового об'єкта. Окрім цього, теорія нечітких множин дозволяє враховувати як кількісні оцінювальні параметри, так і якісні.

Система прийняття рішень може бути реалізована і на нейронній мережі. На відміну від традиційного використання теорія нейронних мереж дозволяє вирішувати задачі: розпізнавання і формування образів; одержання і збереження знань (емпірично знайдених закономірних зв'язків образів і впливів на об'єкт керування); оцінки якісних характеристик образів; прийняття рішень.

Теорія генетичних алгоритмів дозволяє вирішувати задачі прогнозування, класифікації, пошуку оптимальних варіантів розв'язків задач. Специфіка задач фінансового аналізу полягає у використанні потужних масивів даних, що і зумовлює доцільність застосування цієї теорії для оцінки фінансового стану підприємства. Застосування генетичних алгоритмів приводить до суттєвого зменшення часу пошуку оптимального рішення [95].

Отже, наявність у вітчизняній літературі різних підходів до аналізу фінансового стану підприємства призводить до обмеження практичних аспектів у ході проведення комплексної оцінки фінансового стану. Попередження негативних кризових явищ на підприємствах є можливим за систематичної комплексної оцінки рівня фінансового стану. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства є інструментом, який дає можливість оцінити поточний та перспективний стан підприємства, встановити його платоспроможність на базі використання системи фінансових показників.

1.4. Інформаційне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства

У міру формування в Україні ринкового середовища неминуче зросте роль фінансового аналізу з метою обґрунтування фінансових рішень, пов'язаних з режимом ефективного функціонування суб'єктів господарювання, учасників ринку цінних паперів, зокрема емітентів, інвесторів, інвестиційних посередників, фондових бірж. Відповідно до мети суб'єкта аналізу його предметом є стан розвитку об'єкта дослідження та на основі встановлення властивих причинно-наслідкових зв'язків можливі варіанти управлінських рішень, що спрямовані на оптимізацію власної тактики і стратегії з метою отримання певного позитивного результату.

При цьому загострюється потреба в достовірній інформації про сфери прикладання коштів і надійність емітентів цінних паперів, потенційних позичальників, партнерів тощо з метою зниження невизначеності, послаблення впливу суб'єктивних факторів та підвищення якості управлінських та інвестиційних рішень.

Господарська діяльність підприємств відбувається завдяки організованому, якісному, своєчасному та ефективному управлінню, що являє собою сукупність взаємопов'язаних послідовно здійснюваних функцій.

У сучасних умовах господарювання аналіз фінансового стану – необхідна складова процесу управління підприємством. Головним напрямком його практичної реалізації є виявлення можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства, визначення перспектив його розвитку.

Адекватна інформаційно-методична база є необхідною умовою якісного проведення аналізу фінансового стану. Ці питання є об'єктом уваги як спеціалістів практиків, так і теоретиків [108].

Найважливішим джерелом інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства є фінансова звітність. Вона є першим та найважливішим офіційним документом для оцінки вартості бізнесу. Якісна і добре продумана звітність надає набагато більше інформації, ніж просто числову суму у підсумковому рядку. Вона формує дані, які можуть підвищити впевненість у прийнятті управлінських рішень, стати основою для формування моделі беззбиткової підприємницької діяльності та аналізу різних сценаріїв розвитку подій у комерційному секторі економіки. Система фінансової звітності формує основу для визначення основних показників ефективності, які в майбутньому дозволять виявити і попередити певні проблеми та створити інформаційну базу для виявлення тенденцій розвитку бізнесу.

Змістовність аналізу, його глибина і повнота врахування всіх факторів, які впливають на стан об'єкта вивчення, значною мірою визначаються станом інформаційного забезпечення. Проведений аналіз публікацій дає змогу стверджувати, що інформаційне забезпечення фінансового аналізу - це система даних і способи їх опрацювання, що дозволяють вивчити реальний стан об'єкта управління, виміряти вплив факторів, які його визначають, а також виявити можливості здійснення управлінських дій [29, с. 63].

Відповідно до цього, придатність інформації для прийняття рішень залежить від її відповідності наступним вимогам: державна регламентація; практичність інформації; своєчасність подання; зіставність показників; доступність і гласність; раціональність; обов'язковість подання; вірогідність; методологічна єдність розрахунків показників; дієвість [5, с. 156].

Потреби фінансового аналізу забезпечуються нормативно-довідковими, плановими та обліковими інформаційними ресурсами. Комплексне їх використання забезпечує оцінку діяльності підприємства в динаміці, рівня виконання плану, обґрунтованості планових показників та діагностику досягнення нормативного сценарію господарювання.

Основною складовою інформаційного забезпечення фінансового аналізу є фінансова звітність. Розглянемо більш детально це поняття, проаналізувавши його трактування вітчизняними вченими, та спробуємо порівняти із визначенням, яке дається Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

У Законі України «Про бухгалтерський облік», а також у П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначено, що фінансова звітність є бухгалтерською звітністю, яка дає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [56].

У підходах до розуміння фінансової звітності у окремих авторів існують деякі розбіжності, своєрідно акцентовані окремі характерні її аспекти. Так, Н.Чабанова не розмежовує поняття фінансової та бухгалтерської звітності. Цікавим є визначення А. Малишкіна, який вважає, що фінансові звіти є своєрідними інформаційними моделями господарюючих суб'єктів [30, с. 19]. Автори Л. Волинець та В. Терехова стверджують, що фінансова звітність є структуровано поданою інформацією про фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства [30, с. 20].

Якщо звернутися до Міжнародних стандартів фінансової звітності, то під нею розуміються фінансові звіти загального призначення. Таким чином, з вищенаведених визначень випливає, що фінансова звітність – це система узагальнюючих показників бухгалтерського обліку, структурованих у формі звітності, які надають користувачам інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та зміни у власному капіталі підприємства за звітний період для прийняття ними відповідних рішень.

Згідно із П(С)БО при складанні фінансової звітності застосовують наступні принципи: принцип безперервності; принцип автономності; принцип нарахування

та відповідності доходів і витрат; принцип послідовності; принцип повного висвітлення; принцип обачності; принцип періодичності; принцип історичної собівартості; принцип превалювання сутності над формою [92].

Порівнюючи ці принципи із основоположними характеристиками МСФЗ стає зрозуміло, що існують певні відмінності термінологічного характеру, а також у розбіжності у складі принципів, табл. 1.7.

У процесі підготовки фінансової звітності виділяють наступні етапи [36, с. 5]:

- а) закриття рахунків доходів і витрат;
- б) визначення чистого фінансового результату звітного періоду;
- в) визначення залишків на рахунках активів і зобов'язань;
- г) підтвердження залишків на рахунках активів і зобов'язань за даними інвентаризації;
- д) складання звіту про фінансові результати;
- е) складання балансу;
- є) складання звіту про власний капітал;
- ж) складання звіту про рух грошових коштів;
- з) складання приміток;
- д) перевірка узгодженості показників звітності.

Таблиця 1.7

Принципи фінансової звітності за П(С)БО і основоположні характеристики звітів за МСФЗ 1

Принципи та основоположна характеристика	П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"	МСФЗ 1 "Подання фінансових звітів"
Безперервність	+	+
Нарахування і відповідність доходів і витрат	+	-
Нарахування в бухгалтерському обліку	-	+
Послідовність	+	+
Періодичність	+	+
Повне висвітлення	+	-
Суттєвість та об'єднання	-	+
Обачність	+	-
Автономність	+	-
Превалювання сутності над формою	+	-
Єдиний грошовий вимірник	+	-
Історична (фактична) собівартість	+	-

Достовірне подання та відповідність МСФЗ	-	+
Згорання	-	+
Порівняльна інформація	-	+

Джерело: складено авторами на основі [91, с. 47]

За міжнародними та національними стандартами передбачено складання звітності за елементами: активи, капітал, зобов'язання, доходи і витрати.

Згідно з міжнародними стандартами фінансова звітність підприємства містить: баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про зміни у власному капіталі, звіт про рух грошових коштів, облікову політику та пояснювальні примітки, тоді, як в Україні вона складається з балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал та приміток до звіту, табл. 1 8.

Слід наголосити, що національні П(С)БО передбачають конкретно встановлені форми фінансової звітності, коли міжнародні стандарти лише встановлюють склад інформації, яка повинна відображатися у звітності.

Як додаток до Приміток для підприємств усіх форм власності, які повинні оприлюднювати річну фінансову звітність, потрібно подавати форму №6 "Інформація за сегментами". Ще одним нововведенням до приміток є форма №7 "Розрахунок податкових різниць за даними бухгалтерського обліку", яку, починаючи з 2007 року, подають юридичні особи, що є платниками податку на прибуток підприємства.

Таблиця 1.8

Характеристика інформації фінансової звітності

Звітна форма	Характеристика
1. Баланс	Відображає наявність активів, зобов'язань і капіталу на певну дату. За різницею в показниках балансу на початок і кінець звітного періоду характеризують зміну фінансового стану підприємства
2. Звіт про фінансові результати	Показує доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за період часу між двома балансами. Також тут наводять аналогічні показники за попередній період
3. Звіт про рух грошових коштів	Інформує про наявність джерела надходжень та напрямки використання коштів на підприємстві за звітний та попередній періоди
4. Звіт про власний капітал	Розкриває види власного капіталу та зміни, що у ньому відбуваються протягом звітного періоду
5. Примітки до	Деталізують та обґрунтовують окремі статті фінансових звітів, а

фінансових звітів	також відображають інші відомості, надання яких передбачене бух. Стандартами
-------------------	--

Джерело: складено авторами на основі [36, с. 11]

Основним документом фінансової звітності є Баланс, який складається на основі П(С)БО № 2. У цьому стандарті визначено зміст і форму балансу та загальні вимоги до розкриття його окремих статей. Баланс сформовано у горизонтальному одноступеневому форматі і складається він з двох таблиць (актив і пасив), залишки в яких вказують на дві дати(початок і кінець року), що забезпечує аналітичність цієї форми фінансової звітності.

Для прийняття управлінських рішень лише аналізу показників балансу недостатньо, а тому використовують інші форми звітності, насамперед Звіт про фінансові результати. Цей звіт зіставляє доходи і витрати, понесені за звітний період заради одержання доходів. Оскільки форма звіту надає інформацію про доходи і витрати, які не збігаються з грошовими надходженнями, виникає необхідність у складанні Звіту про рух грошових коштів та Звіту про власний капітал.

Звіт про рух грошових коштів надає інформацію про переміщення коштів підприємства протягом звітного періоду в результаті операційної (надходження протягом звітного періоду коштів від продажу продукції, від орендних операцій, платежі постачальникам, розрахунки з працівниками), інвестиційної (сплата протягом звітного періоду коштів під час придбання основних засобів, нематеріальних активів, фінансових інвестицій, надходження коштів під час продажу необоротних активів, фінансових інвестицій, надання позик, отримання дивідендів, відсотків), фінансової (отримання протягом звітного періоду коштів внаслідок емісії акцій, отримання позик, виплата відсотків і дивідендів) діяльності. Він дає змогу оцінити зміни в активах підприємства, його фінансовій структурі; платоспроможність, можливість погасити борги, коли це необхідно; ліквідність; фінансову гнучкість; здатність підприємства виконувати зобов'язання, сплачувати дивіденди у майбутньому.

Звіт про власний капітал складають для відображення змін у капіталі, що виникали протягом періоду. Він повідомляє про джерела капіталу підприємства, правові обмеження щодо розподілу інвестованого капіталу, розподіл дивідендів та пріоритетність прав на майно підприємства [74, с. 12].

Такі дані більш актуальні для власників і доповнюють інформацію попередніх форм фінансової звітності. Таким чином, кожна форма фінансової звітності надає інформацію про різні аспекти діяльності підприємства, доповнюючи одна одну. Вони дозволяють подивитися на бізнес з різних точок зору і разом з цим формують його цілісний образ.

Найсуттєвішою проблемою наразі є відсутність тотожності між МСФЗ та П(С)БО. Розбіжності виявляються в систематизації, кількості, назвах, деталізації, сфері застосування стандартів. На сьогодні більше ніж 100 країн вимагають або дозволяють використання МСФЗ чи знаходяться у стадії конвергенції зі стандартами Ради з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО) [91, с. 49]. Тому важливим питанням сьогодення є пришвидшення трансформації національних стандартів фінансової звітності відповідно до міжнародних, та поступове їх впровадження.

У зв'язку зі стрімким зростанням ролі інформаційного забезпечення фінансового аналізу, складовою якого є фінансова звітність, важливе значення має її вдосконалення з метою адаптації національних форм звітності до міжнародних. Тому Україні не слід стояти осторонь від усіх цих процесів, а брати активну участь у розробці стандартів фінансової звітності зважаючи на те, що у найближчі роки МСФЗ набудуть глобального характеру.

Висновки до розділу 1

На основі дослідження понять «фінансовий стан підприємства» з позицій різних науковців можна зробити висновок, що під фінансовим станом слід розуміти одну з важливих характеристик економічної та фінансової діяльності підприємства. Фінансовий стан підприємства значною мірою визначає потенціал

суб'єкта господарювання у діловому середовищі, його конкурентоспроможність, виступає своєрідним гарантом економічних інтересів самого підприємства та його партнерів у фінансових та інших відносинах.

Управління фінансовим станом підприємства доцільно розглядати не тільки як процес, спрямований на забезпечення здатності підприємства погасити свої зобов'язання у строк, забезпечити зростання дисконтованого доходу та фінансову рівновагу, а й позиції реалізації функцій управління. Застосування функціонального підходу до управління фінансовим станом підприємства дозволяє більш глибоко і комплексно розкрити зміст діяльності керуючої системи (суб'єкта управління) фінансовим станом, у ролі якої, як правило, виступає керівництво та фінансові служби підприємства.

В ході аналізу виявлено наявність у вітчизняній літературі різних підходів до аналізу фінансового стану підприємства, що в свою чергу призводить до розширення практичних аспектів у ході проведення комплексної оцінки фінансового стану. Попередження негативних кризових явищ на підприємствах є можливим за систематичної комплексної оцінки рівня фінансового стану.

Отримання достовірної об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства можливе на основі здійснення комплексного фінансового аналізу його діяльності. Цілями комплексного аналізу фінансового стану є: оцінка фінансової стійкості та рентабельності; дослідження ефективності використання фінансових ресурсів; встановлення положення господарюючого суб'єкта на фінансовому ринку та кількісний вимір його фінансової конкурентоспроможності; оцінка ступеня виконання планових фінансових заходів, програм, плану та ін; оцінка заходів, розроблених для ліквідації виявлених недоліків та підвищення віддачі фінансових ресурсів. Об'єктами комплексної оцінки фінансового стану підприємства є фінансові процеси та кінцеві фінансові результати його діяльності, які складаються під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників та одержують відображення через систему економічної інформації.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ГАЛУЗІ ВИРОБНИЦТВА ГОТОВИХ ТЕКСТИЛЬНИХ ВИРОБІВ ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІ «ЄВРОГОЛД ІНДЕСТРІЗ ЛТД»

2.1. Аналіз тенденцій розвитку галузі функціонування підприємства

Виробництво та реалізація текстильних виробів в Україні останніми роками суттєво зменшуються, про що свідчить збільшення частки імпорту та зменшення частки експорту товарів легкої промисловості. Значна кількість виробленої та реалізованої продукції знаходиться в тіні, що значно послаблює розвиток галузі та зменшує кредит довіри з боку іноземних інвесторів. Низька частка впровадження інновацій на підприємствах галузі зумовлює зменшення ефективності виробництва та конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Водночас ефективне функціонування підприємств легкої промисловості здатне забезпечити

ріст виробництва та збалансування торгівлі товарами даної галузі, що вимагає дослідження стану розвитку торгівлі вітчизняного ринку текстильних товарів для формування нових векторів управління [33].

Текстильне виробництво представлене в Україні первинною обробкою сільськогосподарської сировини (бавовни, льону та вовни), виробництвом тканин та нетканих матеріалів (які отримують методом з'єднання волокон клеєм, механічною або термічною обробкою, наприклад ватин, синтепон, фетр, холофайбер), трикотажних виробів, технічних волокон, в'язаних сіток та канатів. Текстильне виробництво України складається з бавовняної, вовняної, шовкової, льняної, конопляно-джутової і трикотажної промисловості [19].

Легка промисловість – це галузь, яка забезпечує населення товарами першої необхідності. Станом на 2021р. на території України (за даними Української Асоціації підприємств легкої промисловості) функціонує 2518 підприємств і 88 тис. працівників, зайнятих у даній сфері. В торговельному балансі зовнішньої торгівлі за 2021 р. товари легкої промисловості складають в імпорті 5,15%, в експорті 2,37% [4]. Структура легкої промисловості зображена на рис. 2.1.

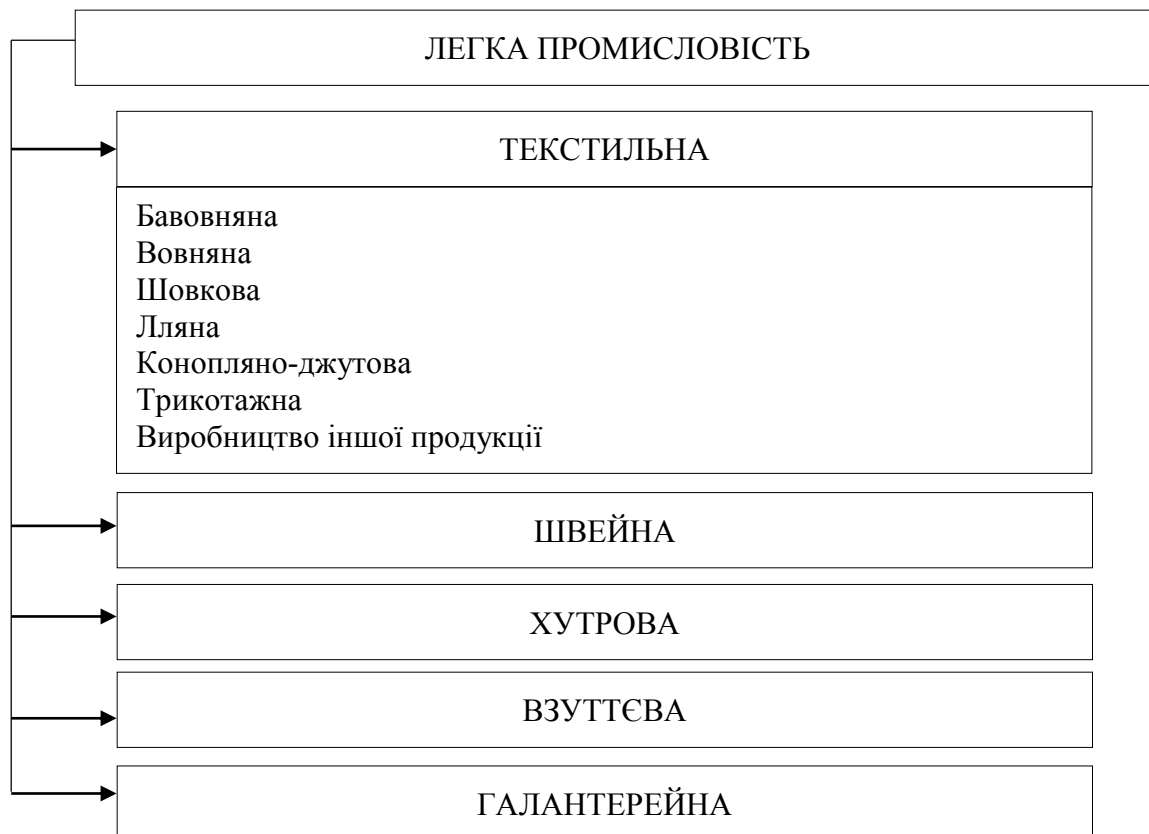

Рис. 2.1. Структура легкої промисловості України

Джерело: складено авторами на основі [19]

Аналіз тенденцій розвитку галузі легкої промисловості проведемо за обсягами роздрібної та оптової торгівлі в Україні, за структурою та географією експортно-імпортних відносин, а також розглянемо окремо зовнішньоекономічну діяльність даної галузі України.

Власне виробництво текстильних матеріалів – тканин в Україні зосереджено на наступних стратегічних підприємствах:

- «Чексіл» – чернігівське підприємство, яке щорічно виготовляє близько 5 млн.

погонних метрів шерстяних, камвольних тканин та суконь;

- Черкаський шовковий комбінат – на підприємстві виготовляється близько 8,6 млн. м² змішаних і 3,8 млн. м² бавовняних волокон;

- «Текстерно» – тернопільське підприємство, щорічно випускає 2,2 млн. м² бавовняних та змішаних волокон;

- Vladi – харківське підприємство, яке також має потужності в м. Березань, щорічний випуск шерстяних тканин, сукна та нетканих полотен складає 3 млн. м² [19].

Текстильна промисловість – найбільш суперечлива галузь, оскільки фактично відсутні чіткі дані щодо зайнятості населення в ній. Зокрема, за даними Укрлегпрому [4], дана галузь налічує 88 тис. працівників, а за іншими оцінками – близько 150 тис. зайнятих осіб. Тоді як у галузевій асоціації Globus Fashion Ukraine вважають, що 80% підприємств не входять до даної статистики і реальна кількість працівників складає 500 тис. осіб. В цілому, галузь представлена великою кількістю малих та середніх підприємств [19].

Товарооборот торгівлі товарами легкої промисловості представлений в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Товарна структура товарообороту підприємств роздрібної торгівлі товарами легкої промисловості

Показники	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. від 2018 р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	+/-	%
Товари текстильні та галантерея	1835,4	7,2	2391,7	8,0	2565,7	7,7	2798,2	7,9	962,8	52,5
Одяг та білизна з тканини	12482,7	48,7	15572,3	51,7	17842,5	53,9	19237,6	54,4	6754,9	54,1
Одяг зі шкіри, хутра, вироби	153,7	0,6	198,1	0,7	217,9	0,7	211,1	0,6	57,4	37,3
Головні убори (крім хутрових і трикотажних)	174,2	0,7	174,5	0,6	173,1	0,5	175,9	0,5	1,7	0,9
Трикотаж верхній та білизняний	3181,3	12,4	3396,9	11,3	3498,2	10,6	3612,4	10,2	431,1	13,6
Вироби панчішно-шкарпеткові	1588,4	6,2	1733,5	5,8	1965,9	5,9	2198,5	6,2	610,1	38,4
Взуття	5784,3	22,6	6155,0	20,5	6382,1	19,3	6632,9	18,7	848,6	14,7
Виробництво іншої продукції	421,8	1,7	474,8	1,6	498,3	1,5	512,7	1,5	90,9	21,6
Всього	25621,8	100	30096,8	100	33143,7	100	35379,3	100	9757,5	38,1

Джерело: складено авторами на основі [111]

Відповідно до даних табл. 2.1, можна зробити висновки, що одяг та білизна з тканин користуються найбільшим попитом серед споживачів (54,4% або 19237,6 млн. грн. в 2021 р.) Взуття на другому місці по затребуваності з обсягами 6632,9 млн. грн. та 18,7 % в 2021 р. Трикотаж верхній та білизняний складає 3612,4 млн. грн. або 10,2 % в структурі реалізованих товарів. Частка інших товарів легкої промисловості становить 16,7%. В цілому темпи зростання товарообороту трохи сповільнилися у 2021 р. через майже дворічну пандемію коронавірусної інфекції.

Регіональна структура товарообороту товарів легкої промисловості представлена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Індекси фізичного обсягу роздрібного товарообороту підприємств роздрібної торгівлі за товарними групами у 2021 році

Область	Найменування товарної групи			
	Текстильні товари	Одяг	Взуття	Шкіряні вироби
Україна, середнє значення	107,3	120,5	131,7	169,5
Вінницька	110,2	138,4	133,4	203,9
Волинська	90,2	111,3	144,6	140,2
Дніпропетровська	97,0	132,9	133,5	126,6

Донецька	127,3	119,5	115,6	134,6
Житомирська	113,1	135,8	179,6	164,0
Закарпатська	91,9	106,3	135,8	128,3
Запорізька	92,1	117,5	136,7	137,7
Івано-Франківська	114,9	161,5	134,8	140,4
Київська	93,8	102,5	123,9	96,7
Кіровоградська	90,8	119,6	164,9	141,1
Луганська	91,3	157,3	142,4	204,3
Львівська	108,8	110,0	120,0	181,8
Миколаївська	92,3	94,2	108,9	168,8
Одеська	85,8	106,5	120,3	112,1
Полтавська	116,7	122,1	156,4	172,1
Ровенська	97,2	123,0	117,7	135,6
Сумська	54,9	100,0	135,8	177,1
Тернопільська	139,6	134,1	183,5	173,1
Харківська	106,9	105,4	122,8	176,8
Херсонська	96,1	115,1	108,3	101,9
Хмельницька	104,1	132,4	16,6	124,0
Черкаська	129,2	112,6	193,7	157,6
Чернівецька	64,1	107,2	127,5	320,9
Чернігівська	109,0	177,5	261,3	299,0
м.Київ	138,6	162,2	162,1	146,4

Джерело: складено авторами на основі [61]

Отже, щорічно зростає потреба в виробі товарів легкої промисловості. Зокрема, шкіряні вироби та дорожні приналежності зазнали найбільшого росту в структурі роздрібного товарообороту України (69,5 %) у 2021 р.

Споживання взуттєвих виробів та одягу зросло на 31,7% і 20,5% відповідно, а продаж текстильних товарів на 7,3%. Оптовий товарооборот товарами легкої промисловості наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Структура оптового товарообороту підприємств оптової торгівлі за видами економічної діяльності

Показники	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. від 2018 р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	+/-	%
Оптова торгівля шкірсировиною, шкурами та шкірою	162,0	1,8	172	1,7	287,2	2,6	165,1	1,4	3,1	1,9
Оптова торгівля	3985,3	45,5	4459	43,4	4894,3	44,3	5413,0	45,9	1427,7	35,8

текстильними товарами										
Оптова торгівля одягом і взуттям	4618,3	52,7	5641	54,9	5866,4	53,1	6214,9	52,7	1596,6	34,6
Всього	8765,6	100	10272	100	11047,9	100	11793,1	100	3027,5	34,5

Джерело: складено авторами на основі [105]

Відповідно до даних табл. 2.3 можна зробити висновки, що найбільш затребуваними товарами оптових покупців у 2021 р. також є одяг та взуття (52,7 % в структурі та 6214,9 млн. грн. обороту). Торгівля текстильними товарами у 2021 р. складала 45,9% в структурі та 5413,0 млн. грн. обороту. Найменша за значенням і за обсягами група шкірсировина, шкіри та шкури – 1,4% питомої ваги та 165,1 млн. грн.

На нашу думку, це пов'язано з тим, що основними потребами оптових покупців є одяг та взуття для персоналу, яке є розхідним матеріалом, при чому темпи приросту потреби дещо знизилися через карантинні обмеження, пов'язані із COVID-19. Текстильні товари знаходяться на другому місці за споживчим попитом, оскільки в цю групу входить великий спектр товарів повсякденного споживання (постільна білизна, пледи, покривала, тканинні обшивки тощо). Оптова торгівля шкіряною сировиною не на високому рівні, адже переважно ця продукція призначена для подальшої переробки, а не для кінцевого споживання. Внутрішнє виробництво шкірсировини не покриває повністю потреб переробної галузі цієї сировини, тому значна експортується із Туреччини, Індії та Китаю.

Відповідно до даних Державної служби статистики України, в зовнішньоекономічній діяльності виокремлено 3 групи товарів легкої промисловості [110]:

- шкури необроблені, шкіра вичинена (вироби зі шкіри, шкури, натуральне та штучне хутро);
- текстильні матеріали та текстильні вироби (шовк, бавовна, вовна, нитки, килими, вата, тканини, одяг та інші готові вироби);
- взуття, головні убори, парасольки та оброблені пух та пір'я.

Структура товарного імпорту та експорту представлена в таблиці 2.4.

Як бачимо, найбільш вагомою за структурою групою товарів в 2021 р. (в експорті 71,51% та імпорті 75,83%) становлять матеріали та вироби з текстилю. Взуттєві вироби, головні убори та парасольки складають 15,9% і 15,13% товарного експорту та імпорту відповідно. Шкури необроблені та вичинені найменш вагома група, що займає 12,58% експорту та 9,04% імпорту в 2021 році.

Таблиця 2.4

Питома вага зовнішньої торгівлі товарами легкої промисловості, %

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. від 2020 р., +/-	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	13,55	10,70	12,58	9,04	-0,97	-1,66
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	69,38	75,58	71,51	75,83	2,13	0,25
XII. Взуття, головні убори, парасольки	17,07	13,72	15,90	15,13	-1,17	1,41

Джерело: складено авторами на основі [110]

Географія експортно-імпортних відносин представлена в табл. 2.5. Отже, найбільшим імпортером товарів в Україну є Китай та Туреччина, що імпортують переважно сировину та товари невисокого цінового сегменту. Європейські країни імпортують в основному готову продукцію високої якості та вартості. Експорт українських товарів представлений готовою продукцією та сировиною до країн ЄС та СНД.

Таблиця 2.5

Найбільші експортери та імпортери України

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Імпорт	Експорт
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	Китай, Польща, Італія, Туреччина, Франція, Уругвай	Польща, Італія, Данія, Угорщина, Німеччина, Франція
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	Китай, Португалія, Німеччина, Італія, Бангладеш, Білорусія	Польща, Данія, Румунія, Франція, Італія, Австрія
XII. Взуття, головні убори, парасольки	Китай, В'єтнам, Італія, Туреччина, Індонезія, Польща	Румунія, Польща, Італія, Угорщина, Росія, Білорусь

Джерело: складено авторами на основі [58]

Україна активно розвиває міжнародні економічні зв'язки в галузі торгівлі товарами легкої промисловості. До прикладу, на міжнародній виставці одягу та взуття Toronto Shoe Show (Канада) були представлені наступні українські бренди: Andre TAN (жіночий дизайнерський одяг); Berserk Sport (спортивний одяг); Буквиця (чоловічий та жіночий одяг, аксесуари); AnnaFoxu (жіночий casual одяг, білизна, аксесуари) та інші. У взуттєвій галузі експорт здійснюють наступні бренди: Belsta (домашнє взуття), Caman (чоловіче, жіноче та спортивне взуття), KaDar (чоловіче та жіноче взуття в стилі casual), Krok (військове взуття). Інша продукція, готові текстильні товари, крім одягу ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» [114].

На внутрішньому ринку товарів легкої промисловості спостерігається наступне. В 2021 р. секонд-хенд склав 54% структури імпортованих товарів, що у свою чергу призводить до втрати 45 тис. робочих місць (за даними Укрлегпрому). Україна також входить в топ-3 країн найбільших споживачів вживаного одягу та взуття в світі, що деструктивно впливає на розвиток торгівлі новими вітчизняними та імпортованими товарами [81].

Отже, легка промисловість займає важливу роль в структурі національного господарства, оскільки забезпечує 88 тис. робочих місць на переробних підприємствах із обсягом експортованої продукції в 1184636,2 тис. дол. США у 2021 р.

Загалом, на основі проведеного аналітичного дослідження, стан розвитку ринку товарів легкої промисловості можемо охарактеризувати як малорозвинутий. Конкуренцію на даному ринку можна оцінювати як високу, адже товари низького цінового сегменту значною мірою покриваються експортом з Китаю та Туреччини, а високого – брендовими виробниками з країн ЄС. Крім того, на вітчизняному ринку товарів легкої промисловості присутня велика частка тіньового виробництва (17,7%) та торгівлі товарами легкої промисловості. Україна в лідерах із споживання секонд-хенду (3-тє місце в світі), що значно зменшує потенціал для розвитку виробництва галузі.

Відповідно, на внутрішньому ринку переважає торгівля імпортними товарами, секонд-хендом, контрабандними товарами, а торгівля товарами вітчизняного виробництва займає лише 18%.

Зовнішня торгівля текстильними та шкіряними товарами не є збалансованою, про що свідчить від'ємне сальдо експортно-імпортних операцій в 2020-2021 рр. (-1441529,2 та -1944984,8 тис. дол. відповідно). Вироби з текстилю та матеріали займають найбільш вагому частину у структурі питомої ваги зовнішньої торгівлі товарами легкої промисловості – приблизно 76%, що зумовлене великими обсягами та різноманітним асортиментом товарів першої необхідності в даній групі. Географія товарного імпорту зосереджена переважно у таких країнах як Китай, Польща та Італія, а товарного експорту – у країнах ЄС [33].

Середній та малий бізнес має великий потенціал в українській реальності, так як ці підприємства можуть швидше адаптуватися під потреби ринку. До прикладу, в сучасних умовах пандемії коронавірусу та воєнного стану деякі підприємства легкої промисловості змінили свою орієнтацію на виготовлення масок та захисних костюмів, розгрузок, бронежилетів, військової форми тощо, відповідно, це збільшує економічну безпеку як підприємств, так і населення держави. Тому основним фокусом розвитку підприємств легкої промисловості повинні бути малі та середні підприємства, які є найбільш гнучкими до ринкових змін.

2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ІІ «Євроголд Індустріз ЛТД»

Виробництво Eurogold Industries було відкрито в м. Житомирі, Україна, у 2003 році і зосереджувалося переважно на сталевих трубах та алюмінієвих побутових виробках, що вироблялися відповідно до міжнародних сертифікованих соціальних та екологічних стандартів. Наразі «Євроголд Індастріз» є європейським виробником прасувальних столів і відкидних сходинок, домашнього текстилю та іншої текстильної продукції. Штаб-квартира підприємства знаходиться за адресою: вул. Промислова, буд. 1/1, м Житомир; Житомирська область.

Успішний продукт є результатом постійних інновацій, патентів і високого сертифікованого стандарту якості, продукція підприємства сертифікована та відповідає наступним стандартам ISO 9000/9001/9004/19011: 2000. Визнана якість нашої продукції і високі стандарти виробництва досягаються шляхом постійного поліпшення, пов'язаного з безперервно зростаючими вимогами і потребами національної і міжнародної роздрібної торгівлі.

Партнерами підприємства є великі транснаціональні компанії та імпортери: Artweger, Juwel, Nailo, F&H, Casa Si, Lidl, Jysk, Епіцентр, Нова лінія, АТБ, Метро, Ашан тощо. Вони продають продукцію або як продукцію Eurogold, або під власною торговою маркою.

Місією підприємства є задоволення потреб кожного споживача і забезпечення комфортної співпраці з клієнтами.

Конкурентні переваги підприємства полягають у повністю інтегрованому виробництві всіх деталей продукції, високій репутації на ринку, висококваліфікованій команді, соціальні та екологічній свідомості.

Отже, ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» – це компанія світового рівня, пріоритетом якої є якість, екологічність та ефективність виробництва.

У сучасних умовах господарювання діагностика фінансово-економічного стану слугує основним інструментом прийняття управлінських рішень на підприємстві, спрямованих на досягнення його стратегічних та тактичних цілей. Якість результатів такої діагностики залежить від обраних методів, кваліфікації фахівців, що здійснюють діагностичні процедури, інформаційного та програмного забезпечення. При проведенні діагностики фінансово-економічного стану використовують велику кількість різноманітних методів. Науково необґрунтований вибір тих чи інших методів залежно від певних особливостей підприємств зумовлює необ'єктивну економічну інтерпретацію результатів діагностики.

В цілому початковим етапом діагностики є проведення оцінки основних економічних показників його діяльності, що в цілому дає узагальнене уявлення про рівень його господарювання.

Таблиця 2.6

Основні економічні показники господарської діяльності ІП «Євроголд
Індестріз ЛТД»

Показник	Одиниці виміру	Рік			Відхилення 2021 р. До 2019 р.	
		2019	2020	2021	+/-	%
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід від реалізації продукції	тис.грн.	826196	862517	846238	20042	2,4
Собівартість продукції	тис.грн.	696081	604814	687821	-8260	-1,2
Валовий прибуток	тис.грн.	130115	257703	158417	28302	21,8
Чистий фінансовий результат	тис.грн.	18379	13581	12183	-6196	-33,7
Середньорічна вартість необоротних активів	тис.грн.	206755	209865	210635	3880	1,9
оборотних активів	тис.грн.	418762,5	400453,5	405863,5	-12899	-3,1
Середньооблікова чисельність працівників	чол.	839	823	819	-20	-2,4
Продуктивність праці	тис.грн./чол.	984,7	1048,0	1033,3	48,6	4,9
Віддача основних засобів	тис. грн.	3,99	4,11	4,02	0,03	0,8
Місткість основних засобів	тис. грн.	0,25	0,24	0,24	-0,01	-4,0
Озброєність основних засобів	тис.грн/чол.	246,4	255,0	257,2	28,8	11,7
Рентабельність активів	%	2,9	2,2	2,0	-0,9	X

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Оцінюючі дані, наведені в табл. 2.6 варто зауважити, що підприємство нарощує обсяги господарювання незважаючи на обмеження, викликані всесвітньою пандемією. Видно, що зростає чистий дохід від реалізації продукції та валовий прибуток відповідно на 2,4% та 21,8%. Зростання валового прибутку обумовлено зменшенням собівартості продукції на 8260 тис. грн., (1,2%), що можна пояснити фізичним спадом обсягів виробництва наряду із підвищенням цін на кінцевий продукт.

Відбулося зменшення чистого фінансового результату ймовірно через зростання витрат підприємства протягом 2021 р., що можна відслідкувати при дослідженні звіту, про фінансовий результат.

Також варто констатувати факт збільшення середньорічної вартості оборотних активів підприємства на 1,9% та зменшення оборотних активів на 3,1%, більш детально причини цих зрушень будуть досліджені при більш глибокому аналізі.

Щодо показників ефективності господарської діяльності, то незважаючи на ряд карантинних обмежень, з яким стикнувся бізнес у 2020-2021 рр. варто відмітити зростання продуктивності праці на 4,9%, збільшення фондівіддачі на 0,8%, зменшення фондомісткості на 4,0%, що говорить про підвищення ефективності використання власного потенціалу.

Наступним етапом проведення структурного аналізу майна підприємства та джерел його утворення, табл. 2.7 та 2.8. Методологічно структурний аналіз поділяється на вертикальний та горизонтальний. Вертикальний аналіз використовується для аналізу структури балансу. У процесі вертикального аналізу розраховується питома вага активів чи зобов'язань у загальній сумі майна підприємства. За допомогою методів фінансового аналізу можна розглянути динаміку структури майна, а також джерел його утворення за певний період часу, це дозволяє оцінити ступінь формування окремих видів майна за рахунок наявних у пасиві джерел. Методика горизонтального аналізу спрямована на вивчення змін статей балансу у поступовій динаміці. При цьому увага акцентується на дослідженні динаміки значення самої статті на відміну від вертикального аналізу, де метою дослідження були відносні показники, що характеризують структуру статей балансу. При горизонтальному аналізі найважливішими аналітичними показниками є темпи зростання і темпи приросту.

Отже, проаналізувавши структуру майна підприємств відмітимо, що найбільшу питому вагу протягом усього періоду дослідження займали основні засоби та запаси підприємства 23,2% та 35,3% у 2021 р. відповідно. Щодо структурних зрушень протягом 2019-2021 рр., то найсуттєвішими вони були в розрізі необоротних активів за незавершеними капітальними інвестиціями 2,0 п.с. та основними засобами (- 2,5 п.с.).

Таблиця 2.7

Аналіз структури та динаміки майна ІП «Євроголд Індестріз ЛТД»

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Необоротні активи									
Нематеріальні активи	547	0,1	92	0,0	135	0,0	-412	-75,3	-0,1
Незавершені капітальні інвестиції	59894	10,7	78610	11,9	72856	12,7	12962	21,6	2,0
Основні засоби	144422	25,7	134773	20,5	133315	23,2	-11107	-7,7	-2,5
Відстрочені податкові активи	515	0,1	877	0,1	612	0,1	97	18,8	0,1
Усього за розділом I	205378	36,5	214352	32,6	206918	36,0	1540	0,8	-0,5
II. Оборотні активи									
Запаси	193538	34,4	226064	34,3	203141	35,3	9603	4,9	0,9
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	95919	17,1	138487	21,0	93602	16,3	-2317	-2,4	-0,8
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	18663	3,3	13924	2,1	10987	1,9	-7676	-41,1	-1,4
Дебіторська заборгованість розрахунками з бюджетом	23394	4,2	21927	3,3	20023	3,5	-3371	-14,4	-0,7
Інша поточна дебіторська заборгованість	4545	0,1	4678	0,7	4014	0,7	-531	-11,7	0,6
Гроші та їх еквіваленти	20876	3,7	38712	5,9	35988	6,3	15112	72,4	2,6
Інші оборотні активи	0	0	180	0	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	356935	63,5	443972	67,4	367755	64,0	10820	3,0	0,5
Разом	562313	100	658357	100	574673	100	12360	2,2	X

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Якщо розглядати структурні зрушення в розрізі оборотних активів, то варто зазначити, що зросла питома вага грошових коштів на 2,6 п.с. і зменшилася питома вага дебіторської заборгованості за виданими авансами на (-1,4 п. с.).

Фізично зменшилася вартість основних засобів на 11107 тис. грн., зросли незавершені капітальні інвестиції на 12962 тис. грн., сума грошових коштів збільшилася на 15112 тис. грн. та запасів на 9603 тис грн.

Таблиця 2.8

Динаміка і структура зобов'язань ІП «Євроголд Індестріз ЛТД»

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Власний капітал									
Зареєстрований капітал	70656	12,6	70656	10,7	70656	12,3	0	0,0	-0,3
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	92791	16,5	106372	16,2	108143	18,8	15352	16,5	2,3
Усього за розділом I	163447	29,1	177028	26,9	178799	31,1	15352	9,4	2,0
II. Довгострокові зобов'язання та забезпечення									
Довгострокові кредити банків	186955	33,2	243777	37,0	196434	34,2	9479	5,1	1,0
Інші довгострокові зобов'язання	754	0,1	0	0	0	0	-754	-100	-0,1
Усього за розділом II	187709	33,3	243777	37,0	196434	34,2	9479	5,1	1,0
III. Поточні зобов'язання									
Короткострокові кредити банків	96591	17,2	91979	13,9	89451	15,6	-7140	-7,4	-1,6
Поточна кредиторська заборгованість за									
• довгостроковими зобов'язаннями	3583	0,6	2031	0,3	1914	0,3	-1669	-46,6	-0,3
• товари, роботи, послуги	81327	14,5	102580	15,6	77463	13,5	-3864	-4,8	-1,0
• розрахунками з бюджетом	1166	0,2	4704	0,7	2756	0,5	1590	136,4	0,3
• розрахунками зі страхування	1059	0,2	1560	0,2	1207	0,2	148	13,9	0,0
• розрахунками з оплати праці	5018	0,9	6989	1,1	4912	0,9	-106	-2,1	0,0
• за одержаними авансами	536	0,1	2664	0,4	734	0,1	198	36,4	0,0
• за розрахунками з учасниками	7353	1,3	7353	1,1	7353	1,3	0	0,0	0,0

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Поточні забезпечення	9731	1,7	15213	2,3	11961	2,1	2230	22,9	0,4
Інші поточні зобов'язання	4793	0,9	2479	0,4	1689	0,3	-3104	-64,8	-0,6
Усього за розділом III	211157	37,6	237552	36,1	199440	34,7	-11717	-5,5	-2,9
Разом	562313	100	658357	100	574673	100	12360	2,2	X

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Досліджуючи динамічні та структурні зрушення джерел утворення майна підприємства відмітимо, що найбільшу питому вагу у 2021 р. становили

нерозподілений прибуток підприємства 18,8%, довгострокові кредити банків – 34,2% та короткострокові кредити банків – 15,6%. Суттєвих структурних зрушень протягом 2019 -2021 рр. зазнали наступні балансу: нерозподілений прибуток 2,3 п.с., довгострокові кредити банків 1,0 п.с., короткострокові кредити банків (-1,6 п.с.) та поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (-1,0 п.с.).

В той же час, фізично збільшився нерозподілений прибуток на 15323 тис. грн., довгострокові кредити банку – на 9479 тис. грн., та зменшилися короткострокові кредити банку на 7140 тис. грн.

Діагностика фінансових результатів вважається особливим етапом аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства, адже вони констатують рівень ефективності використання акумульованого потенціалу підприємства, показуючи скільки продукції було виготовлено у грошовому виразі, скільки витрат було понесено на її виробництво та реалізацію, і рівень чистого фінансового результату, який в процесі господарювання отримало підприємство.

Таблиця 2.9

Формування фінансових результатів підприємства у 2018-2020 рр.

Показники	Роки			Відхилення	
	2019	2020	2021	2021 р. до 2019 р.	
				+/-	%
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції	826196	862517	846238	20042	2,4
Собівартість реалізованої продукції	696081	604814	687821	-8260	-1,2
Валовий прибуток	130115	257703	158417	28302	21,8
Інші операційні доходи	32173	65319	28763	-3410	-10,6

Продовження табл. 2.9

1	2	3	4	5	6
Адміністративні витрати	68301	68051	66982	-1319	-1,9
Витрати на збут	65114	91640	50658	-14456	-22,2
Інші операційні витрати	48347	42759	49521	1174	2,4
Фінансовий результат від операційної діяльності	-19474	120572	20019	39493	В 2 р.б.
Інші фінансові доходи	347	113	73	-274	-78,9
Інші доходи	92881	25706	34087	-58794	-63,3
Фінансові витрати	14773	16279	12298	-2475	-16,8
Інші витрати	36357	112627	26621	-9736	-26,8
Фінансовий результат до	22624	17485	15260	-7364	-32,5

оподаткування					
Витрати з податку на прибуток	4245	3904	3077	-1168	-27,5
Чистий фінансовий результат	18379	13581	12183	-6196	-33,7

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Узагальнюючим показником, по суті раді якого працює підприємство є прибуток. Отже, згідно даних табл. 2.9 чистий фінансовий результат підприємства, хоч і зменшився на 6196 тис. грн., проте підприємство протягом усього періоду дослідження 2019-2021 рр. працювало прибутково. Зменшення чистого фінансового результату можна пояснити не стільки зростанням витрат (інші операційні витрати збільшилися в 2 р.) скільки простоями в періоди локдаунів, коли підприємство змушене було призупиняти свою діяльність, або працювати в режимі не повного завантаження виробничих потужностей через жорсткі локдауни країн-споживачів продукції.

В табл. 2.10 представимо ряд узагальнюючих показників-індикаторів, які використовуються при експрес-діагностиці фінансово-економічного стану підприємства. Такі показники об'єднано у чотири блоки: ліквідності, платоспроможності, ділової активності та рентабельності.

Група показників ліквідності, які характеризують можливість підприємства негайно погасити поточні зобов'язання показують позитивну динаміку щодо їх зростання, як за коефіцієнтом загальної ліквідності на 0,15 пунктів так і за показником абсолютної ліквідності на 0,05 пунктів. Також чистий оборотний капітал збільшився на 81115 тис. грн.

Щодо групи показників платоспроможності, то зростають як коефіцієнт автономії так і фінансової стабільності, що говорить про те, що міцнішає незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 2.10

Динаміка показників оцінки фінансового стану ІП «Євроголд Індестріз ЛТД»

Показники	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р., +/-
	2019	2020	2021	
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,69	1,87	1,84	0,15

2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,10	0,16	0,15	0,05
3. Чистий оборотний капітал	49088	232815	130203	81115
4. Коефіцієнт автономії	0,29	0,27	0,31	0,02
5. Коефіцієнт фінансової стабільності	0,22	0,37	0,45	0,23
6. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	0,03	0,06	0,12	0,09
7. Коефіцієнт оборотності активів	1,32	1,41	1,37	0,05
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	5,05	4,67	4,73	-0,32
9. Рентабельність господарської діяльності, %	2,01	1,45	1,36	-0,65
10. Рентабельність власного капіталу, %	11,24	7,67	6,8	-4,44
11. Рентабельність продукції, %	2,6	2,2	1,8	-0,8

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Щодо групи показників ділової активності, то тут бачимо різносторонній характер змін: пришвидшується оборотність оборотних активів, що говорить про швидке обертання запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів на 0,05 об. в рік, і знижується коефіцієнт оборотності власного капіталу на 0.32 об. в рік., тобто забезпечення виробничої діяльності здійснюється здебільшого позиковими засобами.

Ну і аналізуючи останній блок варто відмітити, що показники рентабельності, ефективності діяльності підприємства зазнали зменшення. Це відбулося на фоні карантинних обмежень, при яких втрати зростали більшими темпами аніж отримані результати. Проте, відмітимо, що всі показники рентабельності знаходяться у плюсові, а отже прибутковій зоні.

Узагальнюючи проведене дослідження зацентруємо увагу на тому, що незважаючи на ряд перепон діяльності підприємства, воно веде ефективну (прибуткову) господарську діяльність, сплачуючи податки у бюджети всіх рівнів, вчасно розраховуються за своїми зобов'язаннями як перед постачальниками так і перед працівниками.

2.3. Оцінка системи управління фінансовим станом підприємства

Управління підприємством - це складний процес, який потребує постійного моніторингу за діяльністю підприємства, ведення чіткого, безперервного стеження за фінансовим станом як у сучасному, так і в минулих періодах для прогнозування перспектив підприємства в майбутньому і за будь-яких умов.

Проблема управління фінансовим станом підприємства є актуальною для досліджуваного підприємства, оскільки, з одного боку, він є ототожненим результатом його діяльності, а з іншого - дає зрозуміти підприємству, чи має воно шанс на подальший розвиток. Негативна риса будь якої підприємницької діяльності в ринковій економіці - це ризик, який пов'язаний із можливістю банкрутства підприємства. Ризик банкрутства поширюється не тільки на власників чи підприємство взагалі, але і на учасників, які мали з ним економічні відносини в тій чи іншій формі (через комерційний чи грошовий кредит, купівлю акцій, закупівлю продукції і т. ін.).

В умовах посилення зовнішньої та внутрішньої конкуренції, загострення економічної ситуації та нестабільного становища в політичній сфері нашої країни виникає питання про створення єдиного алгоритму аналізу в управлінні фінансовим станом ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» для подальшого функціонування підприємства за різних умов, які можуть виникати впродовж всього його життєвого циклу. Адже правильне управління фінансовим станом, особливо за несприятливих умов - це запорука успішної та прибуткової діяльності в довгостроковому періоді.

Основною метою управління фінансовим станом ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» є своєчасне виявлення проблем та їх знешкодження, розробка та реалізація плану щодо оперативного відновлення платоспроможності, утримання фінансової стійкості, розробка програм на майбутнє з теми розвитку підприємства, а також виявлення та закріплення можливості продовжувати підприємством свою господарську, економічну, фінансову діяльність, яка забезпечить йому зростання виробництва, стійкість під час кризових явищ, платоспроможність, ліквідність та насамперед прибутковість.

Зміст управління фінансовим станом ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» полягає в ефективному, безперервному моніторингу та в досягненні оперативних, тактичних та стратегічних цілей підприємства, що заплановані підприємством на поточний та майбутній період.

Формуванню управлінського рішення на підприємстві передують наступні етапи:

- аналіз інформації та вибір з неї необхідних складових;
- обробка інформації;
- розрахунок необхідних показників;
- розрахунок необхідних коефіцієнтів;
- порівняльний аналіз значень показників та коефіцієнтів з нормативами;
- підготовка висновків, щодо фінансового стану підприємства;
- розробка заходів залежно від того, в якій ситуації знаходиться підприємство.

Управління фінансовим станом ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» відтворюється за допомогою різних методів, принципів, методик аналізу, що в комплексі дають дієвий результат і ефективне управління. Це дає можливість одразу ж після проведення аналізу виявити недоліки, «больові точки» у фінансовій системі підприємства та способи за допомогою яких можна пом'якшити або усунути проблеми у фінансово-економічній діяльності господарюючого суб'єкта.

Кожен господарюючий суб'єкт, в тому числі і ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» обирає самостійно методики аналізу, принципи оцінки власного фінансового стану, тому що саме якісно вибрана методично підкріплена форма аналізу та оцінки фінансового стану підприємства слугує ефективному управлінню ним надалі.

Можна назвати три основні типи моделей, які застосовуються найчастіше у процесі аналізу фінансового стану досліджуваного підприємства:

- описові;
- нормативні;
- предикативні.

Перша модель, дескриптивна базується на основній фінансовій звітності підприємства (баланс, форма 1, форма 2, форма 3 та ін.) і передбачає подання фінансових звітностей у різноманітних типах аналізів, а саме вертикальний та горизонтальний аналіз, аналіз відносних показників, аналіз відносних коефіцієнтів, трендовий аналіз, порівняльний та факторний аналіз.

Друга модель, нормативна, ґрунтується на порівнянні фактичних результатів, які отримало підприємство під час своєї господарської діяльності, з нормативними показниками, які встановлюються на кожну статтю витрат, видів робіт, економічних та фінансових коефіцієнтів і з'ясуванні причин щодо відхилень, якщо вони є.

Третя модель, предикативна містить важливішу складову прогнозу фінансового стану підприємства на майбутнє, характеризується такими складовими, як: побудова прогностичних звітів щодо фінансового стану підприємства; побудова моделей ситуаційного аналізу та інші.

Усі ці моделі дуже важливі, а дієвими вони стають при сумісному їх використанні та послідовному їх застосовуванні, оскільки ефективне управління фінансовим станом не може відбутись лише на одній із наведених моделей аналізу.

Отже, використаємо зазначені моделі при аналізі фінансового стану підприємства саме в хронологічному порядку, першою буде фінансова звітність, з якої проаналізуємо і виберемо необхідні показники, далі розрахуємо нормативну модель для того, щоб порівняти отримані результати з нормативами, що встановлені, і останньою побудуємо предикативну модель. Після проведення аналізу та порівняння фактичних результатів з нормативними можна буде зробити висновок щодо майбутнього фінансового стану підприємства і приймати дієві рішення щодо управління фінансовим станом у майбутньому: або виходу з кризи, або втримання підприємства на своїх стійких позиціях.

Раціональна структура капіталу і достатня кількість джерел власних засобів дозволяє підприємству функціонувати, розвиватися і зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що змінюється, та

гарантує його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість. Його фінансова стійкість досягається за рахунок раціональної структури капіталу. Оцінка рівня фінансової стійкості проводиться на основі коефіцієнтного аналізу шляхом розрахунку коефіцієнтів та порівняння їх з нормативними значеннями. Для визначення співвідношення власних і позикових коштів підприємства і оцінки його діяльності, необхідно провести аналіз фінансової стійкості. Показники, що характеризують фінансову стійкість ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» протягом 2019-2021 років представлено у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Оцінка фінансової стійкості підприємства ІП «Євроголд Індестріз ЛТД»

№ з/п	Показники	Норм. Значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021р. до 2019 р. (+/-)
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	>0,5	0,29	0,27	0,31	0,02
2	Маневреність робочого капіталу	за планом	1,33	1,09	1,21	-0,12
3	Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	3,44	3,72	3,21	-0,23
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	0,78	1,17	0,94	0,16
5	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	4,55	2,70	0,67	-3,88
6	Коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах	<0,1	0,91	1,14	0,95	0,04
7	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	<0,5	0,54	0,58	0,52	-0,02
8	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	<0,2	0,47	0,51	0,50	0,03
9	Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0,5	0,53	0,49	0,50	-0,03

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4	5	6	7
10	Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	<0,1	2,44	2,72	2,21	-0,23
11	Коефіцієнт забезпечення власними коштами	>0,1	-0,12	-0,08	-0,08	0,04
12	Коефіцієнт фінансової	>1	0,22	0,37	0,45	0,23

	стабільності					
13	Коефіцієнт фінансового левериджу	<0,1	1,15	1,38	1,09	-0,06

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Коефіцієнт фінансової автономії означає рівень незалежності підприємства від зовнішніх позик. Чим вище є значення цього показника, тим більш стійкий і незалежний фінансовий стан підприємства. Даний показник не відповідає нормативному значенню протягом аналізованого періоду, проте спостерігається зростання. Так як ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» провадить фондомістку виробничу діяльність, тому воно потребує більше довгострокових засобів, а це означає, що доля власного капіталу повинна бути вищою і, відповідно, коефіцієнт автономії також має бути вище.

Коефіцієнт фінансової залежності зменшувався протягом 2019-2021 років. Він був вищим за нормативне значення, проте спостерігається позитивна тенденція до зменшення.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу відображає частину власного капіталу, спрямовану на фінансування поточної діяльності. Зростання цього показника у 2021 році з 0,78 до 0,95 говорить про збільшення маневреності, тобто підвищення стійкості підприємства у фінансовому плані.

Коефіцієнт забезпечення власними коштами показує, наскільки запаси і витрати фінансуються за рахунок власного капіталу. У 2021 році показник збільшився на 0,04, порівняно з 2019 роком. Ця динаміка вказує на зменшення залежності підприємства від позикових джерел формування запасів і витрат, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

Коефіцієнт фінансової стабільності відображає, яка частина активу фінансується за рахунок стійких джерел, тобто долю тих джерел фінансування, котрі підприємство може використовувати довгий час у своїй діяльності. Величина цього показника протягом аналізованого періоду постійно зростає, що є позитивною тенденцією, проте є меншим за нормативне значення.

Коефіцієнт фінансового левериджу характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань. Протягом усього аналізованого періоду значення коефіцієнта не відповідало нормативному значенню, проте у 2021 році показник зменшився на 0,06 пунктів порівняно з 2019 роком, це говорить про зменшення фінансового ризику.

Ще одним напрямком діагностики є аналіз ділової активності, табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Оцінка ділової активності ІП «Євроголд Індестріз ЛТД»

№ з/п	Показники	Од. Виміру	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
						+, -	%
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	826196	862517	846238	20042	2,4
3	Чистий прибуток	тис.грн.	18379	13581	12183	-6196	-33,7
4	Продуктивність праці	тис. грн./чол.	984,7	1048,0	1033,3	48,6	4,9
5	Віддача основних засобів	X	3,99	4,11	4,02	0,03	0,8
6	Місткість основних засобів	X	0,25	0,24	0,24	-0,01	-4,0
7	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	X	1,97	2,15	2,09	0,12	6,1
8	Тривалість обороту оборотних активів	X	185,3	169,8	174,6	-10,7	-5,8
9	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	X	5,05	4,02	4,73	-0,32	-6,3
10	Тривалість обороту власного капіталу	X	72,3	90,8	77,2	-0,1	-0,1

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

За даними табл. 2.12 можна зробити наступні висновки. Поряд із збільшенням чистого доходу на 2,4 % відбувається зменшення чистого прибутку підприємств на 33,7%, щ говорить про зростання витрат та зниження ефективності господарювання у 2021 р. в порівнянні із 2019 р. Поряд із цим відбулося підвищення продуктивності праці працівників на 4,9%, що говорить про підвищення ефективності використання праці найманого персоналу, що можливе по двох причинах, або підвищення мотивування, або покращення (оновлення) обладнання.

Фондовіддача показує ефективність використання основних засобів підприємства. Показник фондовіддачі поступово збільшився на 0,03 пукти, що свідчить про за оновлення техніки та обладнання підприємства.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних оборотних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення. Коефіцієнт оборотності оборотних активів має тенденцію зростання (на 0,12 пунктів) це сприятлива умова для переведення активів підприємства у ліквідні кошти.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу показує ефективність використання власного капіталу підприємства. Коефіцієнт оборотності власного капіталу зменшився за 2019-2021 рр. на 0,32 пункти, проте є дуже високим, що говорить про те, що підприємство використовує власний капітал дуже ефективно.

Ще однією групою показників, яка використовується в процесі діагностики фінансового стану є показники рентабельності (ефективності) господарської діяльності, табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Оцінка рівня рентабельності господарської діяльності

№ з/п	Показники	Од. виміру	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. до 2019 р.,(+/-)
1	2	3	4	5	6	7
1	Валова рентабельність	%	18,7	42,6	23,0	4,3
2	Коефіцієнт окупності витрат	X	0,053	0,023	0,041	-0,012
3	Коефіцієнт окупності доходу	X	6,3	3,4	5,3	-1,0
4	Рентабельність операційної діяльності	%	-2,2	14,9	2,3	4,5
5	Рентабельність підприємства	%	5,9	1,7	1,4	-4,5
6	Чиста рентабельність виручки від реалізації	%	2,2	1,6	1,5	-0,7

Продовження табл. 2.13

1	2	3	4	5	6	7
7	Валова рентабельність виручки від реалізації	%	15,7	29,9	18,7	3,0
8	Рентабельність активів	%	2,9	2,2	2,0	-0,9

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

В цілому підсумовуючи дані табл. 2.13 відмітимо, що показники рентабельності підприємства дещо знизилися у 2021 р. порівнянні з 2019 р., проте всі мають позитивне значення, що говорить про те, що підприємство працює прибутково.

Валова рентабельність зростає на 4,3% у 2021 р., що обумовлено невисоким темпом зростання собівартості реалізованої продукції, і показує що зростає частка валового прибутку в чистому доході від реалізації продукції.

Рентабельність операційної діяльності збільшилася і має позитивне значення, в першу чергу через те, що у 2021 р. на підприємстві сформувався позитивний фінансовий результат від операційної діяльності.

Рентабельність підприємства характеризує ефективність господарської діяльності підприємства. Вона рентабельності діяльності зменшилася у 2019-2021 рр. на 4,5%), що свідчить про зниження ефективності ведення господарської діяльності підприємства. Це – не досить позитивна тенденція.

Рентабельності активів характеризує ефективність використання активів підприємства. Прибуток отриманий на одиницю активів підприємства за 2019-2021 рр. зменшився на 0,9%.

Агрегатний підхід є одним із методів предикативної групи методів діагностики фінансового стану підприємства і ґрунтується на визначенні фінансової стійкості на основі агрегатів. Такий методичний підхід є доповненням до наведеного вище, і дає можливість виділити чотири типи поточної фінансової стійкості підприємства, табл. 2.14.

Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпечення запасів джерелами формування [63, с. 99]:

1. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів:

$$+ \Phi_{\text{В}} = K_{\text{В}} - \text{З}, \quad (2.1)$$

2. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування запасів:

$$+ \Phi_{\text{Т}} = K_{\text{В.пз}} - \text{З}, \quad (2.2)$$

3. Надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів:

$$+ \Phi_0 = K_0 - Z, \quad (2.3)$$

За допомогою цих показників визначають трикомпонентний тип фінансової стійкості підприємства: 1, якщо $\Phi > 0$; $S(\Phi) = 0$, якщо $\Phi < 0$. Після виконання розрахунків наведених вище показників підприємство може бути охарактеризоване одним із чотирьох типів фінансової стійкості:

1. Абсолютна фінансова стійкість трикомпонентний показник типу фінансової стійкості, що має такий вигляд:

$$S = (1,1,1), \text{ тобто: } ZB < BOK, \quad (2.4)$$

де ZB – запаси та витрати; BOK – розмір власних оборотних коштів підприємства.

2. Нормальна фінансова стійкість показник типу фінансової стійкості – $S = (0,1, 1)$. При цьому $BOK < ZB < НДФ$, де $НДФ$ – нормальні джерела формування запасів, які визначають як суму власних оборотних коштів, банківських позик для покриття запасів, кредиторської заборгованості за товари [37, с. 102].

3. Нестійкий фінансовий стан (показник типу фінансової стійкості має вигляд: $S = (0,0,1)$). Він свідчить про такий стан, коли запасів і витрат більше, ніж нормальних джерел фінансування, тому підприємство змушено залучати додаткові джерела фінансування.

4. Кризовий фінансовий стан ($S = 0,0,0$) характеризується перевищенням запасів над нормальними джерелами фінансування за наявності в складі позикових коштів несплачених у строк кредитів та простроченої кредиторської й дебіторської заборгованості.

Використання агрегатного підходу дало можливість здійснити оцінку фінансової стійкості підприємства і встановити трикомпонентний тип фінансової стійкості підприємства у кожному із проаналізованих періодів, табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Оцінка фінансової стійкості підприємства за тривимірною моделлю

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. від 2019 р., +/-
1. Власний капітал	163447	177028	178799	15352
2. Необоротні активи	205378	214352	206918	1540
3. Власні обігові кошти (р.1-р.2)	-41931	-37342	-28119	13812
4. Довгострокові зобов'язання	187709	243777	196434	8725
5. Наявність власних та довгострокових джерел покриття запасів (р.3+р.4)	145778	206435	168315	22537
6. Короткострокові кредити та позики	211157	237552	199440	-11717
7. Загальний розмір основних джерел покриття запасів (р.5+р.6)	356935	443987	367755	10820
8. Запаси	193538	226064	203141	9603
9. Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів (р.3-р.8)	151607	188722	175022	23415
10. Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик (р.5-р.8)	-47760	-19629	-34826	12934
11. Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів (р.7-р.8)	163397	217923	164614	1217
12. Запас стійкості фінансового стану, днів (р.11·360/усі джерела)	164,8	176,7	103,1	-61,7
13. Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття на 1 грн. запасів (р.11/р.8)	0,84	0,96	0,81	-0,03
Показники типу фінансової стійкості				
Тривимірний показник	1,0,1	1,0,1	1,0,1	X
Тип фінансової стійкості	Нормальна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість	X

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

З огляду на дані аналізу, представлені у табл. 2.14 нами визначено, що протягом усього періоду дослідження на підприємстві формувався нормальний рівень фінансової стійкості. В цілому спостерігалися позитивні тенденції в зміні показників, на основі яких було здійснено розрахунки, так наприклад зменшився на 0,03 пункти надлишок основних джерел покриття на 1 грн. запасів, зменшилися також короткострокові кредит та позики на 11717 тис. грн, що в цілому дозволило підприємству сформувати нормальний тип фінансової стійкості.

Для отримання достовірної інформації щодо фінансового стану підприємства варто використовувати декілька методів із групи предикативного аналізу, адже на основі одного важко оцінити ймовірність виникнення похибки і дати достовірну оцінку рівню фінансового стану підприємства. Тому, в процесі діагностики використаємо також інтегральний підхід до оцінки фінансового стану підприємства, табл. 2.15.

Сутність даного методу полягає у здійсненні оцінки фінансової стійкості підприємства на основі показника, який розраховується наступним чином [35]:

$$\Phi_c = \frac{\left(1 + 2K_{д.п.} + 3_{в.о.к.} + \frac{1}{K_{з.с.}} + K_{р.в.} + K_{п.а}\right)^1}{\left(1 + 2K_{д.п.} + 3_{в.о.к.} + \frac{1}{K_{з.с.}} + K_{р.в.} + K_{п.а}\right)^0} - 1 \quad (2.5)$$

Критерії оцінки цього показника наступні: якщо $\Phi_c > 0$, то відбувається збільшення фінансової стійкості підприємства; якщо $\Phi_c < 0$, то відбувається зниження фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 2.15

Оцінка фінансової стійкості підприємства, визначена за інтегральним підходом

Назва показника	2019 р.	2020 р.	2021 р.
1	2	3	4
Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами (Зв.о.к.)	1,69	1,87	1,84
Коефіцієнт маневреності власних коштів (Кман)	0,78	1,17	0,94
Індекс постійного активу (Кп.а)	0,70	0,63	0,75
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів (Кд.п.)	0,54	0,58	0,52
Коефіцієнт реальної вартості майна (Кр.в.)	0,26	0,21	0,23
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (Кз.с.)	2,44	2,72	2,21
Інтегральний показник фінансової стійкості підприємства	-0,04	0,07	0,02

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Перевагою інтегрального підходу є те, що він дає можливість побачити цифру, а отже зрозуміти ступінь коливання показника у динаміці. Отже, якщо у 2019 р. інтегральний показник фінансової стійкості має негативне значення, то у 2020 р. відбулося значне покращення (зміцнення) фінансового стану підприємства, і у 2021 р. (ймовірно через карантин, викликаний короною вірусною

інфекцією) даний показник зменшився, що говорить про менш стабільний фінансовий стан.

Ще одним методом із предикативної групи є багатофакторна модель оцінки фінансового стану промислового підприємства, табл. 2.16. [75].

Таблиця 2.16

Багатофакторна модель оцінки фінансового стану промислового підприємства

Показник	Позначення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Коефіцієнт
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал)	X1	0,10	0,16	0,15	0,055
Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	X2	0,77	0,92	0,83	0,109
Коефіцієнт фінансової автономії (Кфа)	X3	0,29	0,27	0,31	0,164
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень (Кдзз)	X4	0,89	1,03	0,98	0,145
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень (Кпзз)	X5	1,12	0,97	1,02	0,127
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кмвк)	X6	0,29	0,27	0,31	0,073
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами (Кззвок)	X7	-0,12	-0,08	-0,08	0,091
Коефіцієнт рентабельності діяльності (Крд)	X8	0,022	0,016	0,015	0,018
Коефіцієнт рентабельності активів (Кра)	X9	0,029	0,022	0,020	0,036
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (Кдкз)	X10	0,67	0,75	0,64	0,812
ФСп		0,5419	0,5192	0,4885	
При $ФСп \geq 0,725$ – стабільний фінансовий стан.					
При $ФСп \geq 0,442$ (до 0,725) – нестабільний фінансовий стан підприємства.					
При $ФСп \leq 0,442$ – кризовий фінансовий стан підприємства.					

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

З огляду на дані табл. 2.16 відмітимо, що протягом усього періоду дослідження підприємство функціонує в межах нестійкого фінансового стану. Так, до даного методу можна віднести скептично, адже промислове підприємство може бути будь-якого профілю, тому й можливо він не до кінця правдиво може відобразити фінансовий стан досліджуваного підприємства, проте в процесі діагностики він також приймає рішення і має власну вагу.

Завершимо аналіз матричним аналізом, що запропонований Гудзь Т. [46, с. 149-157], яка базується на врахуванні чотирьох аспектів фінансового стану підприємства: ліквідності, дохідності, самофінансування та ризику банкрутства, табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Модель матричного аналізу множини станів фінансової рівноваги підприємства

		Ліквідність			
		ЧГП +	ЧГП -		
Дохідність	ЧП +	ЧГП + ≤ ЧП + ≤ ВОК + ≤ ПФП + + ЧГП + ≤ ЧП + ≤ ВОК + ≥ ПФП +	ЧП + ; ЧГП -; ВОК + ≤ ПФП + ЧП + ; ЧГП -; ВОК + ≥ ПФП -	відсутній або низький	Ризик банкрутства
		ЧГП + ≤ ЧП + ≤ ВОК + ≤ ПФП -	ЧП + ; ЧГП -; ВОК - ≤ ПФП -	середній	
	ЧП -	ЧГП + ; ЧП -; ВОК + ≤ ПФП +	ЧГП - ≤ ЧП - ≤ ВОК + ≤ ПФП +	високий	
		ЧГП + ; ЧП -; ВОК + ≤ ПФП + ЧГП + ; ЧП -; ВОК + ≤ ПФП -	ЧГП - ≤ ЧП - ≤ ВОК + ≥ ПФП - ЧГП - ≤ ЧП - ≤ ВОК - ≤ ПФП -		
		ВОК + / ПФП +(-)	ВОК +(-) / ПФП +(-)		
		Самофінансування			

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Оцінивши дані досліджуваного підприємства, відмітимо, що у 2019 р. підприємство знаходилося у квадранті, де чистий прибуток позитивний, чистий грошовий потік негативний, а ризик ймовірності настання банкрутства низький або відсутній ($31531 \leq 18379$; $163447 \leq 163697$)

У 2020 р. підприємство опинилося у квадранті, де чистий прибуток позитивний, чистий грошовий потік також позитивний, і відповідно ризик ймовірності настання банкрутства низький або відсутній (2020 р. $102278 \leq 13581 \leq 177028 \leq 320201$).

У 2021 р. ситуація дещо погіршилася і підприємство опинилося у такому ж квадранті, як і у 2019 р. ($-3220 \leq 12183$; $178799 \geq 164614$).

Таким чином, фінансовий стан підприємства можна оцінити як стійкий, проте такий, що потребує постійної уваги і впровадження заходів його стабілізації, адже невиважена фінансова політика може швидко погіршити існуюче становище.

Висновки до розділу 2

Виробництво та реалізація текстильних виробів в Україні, відноситься до галузі легкої промисловості, і нажалі останніми роками суттєво зменшуються, про що свідчить збільшення частки імпорту та зменшення частки експорту товарів легкої промисловості. Значна кількість виробленої та реалізованої продукції знаходиться в тіні, що послаблює розвиток галузі та зменшує кредит довіри з боку іноземних інвесторів. Легка промисловість – це галузь, яка забезпечує населення товарами першої необхідності. Станом на 2021р. на території України (за даними Української Асоціації підприємств легкої промисловості) функціонує 2518 підприємств і 88 тис. працівників, зайнятих у даній сфері. В торговельному балансі зовнішньої торгівлі за 2021 р. товари легкої промисловості складають в імпорті 5,15%, в експорті 2,37%.

Підприємство Eurogold Industries було відкрито в м. Житомирі, Україна, у 2003 році і зосереджувалося переважно на сталевих трубах та алюмінієвих побутових виробках, що вироблялися відповідно до міжнародних сертифікованих соціальних та екологічних стандартів. Наразі «Євроголд Індастріз» є європейським виробником прасувальних столів і відкидних сходинок, домашнього текстилю та іншої текстильної продукції. Місією підприємства є задоволення потреб кожного споживача і забезпечення комфортної співпраці з клієнтами.

Проаналізувавши основні показники діяльності підприємства нам встановлено, що підприємство нарощує обсяги господарювання незважаючи на обмеження, викликані всесвітньою пандемією. Видно, що зростає чистий дохід від реалізації продукції та валовий прибуток відповідно на 2,4% та 21,8%. Зростання валового прибутку обумовлено зменшенням собівартості продукції на 8260 тис. грн., (1,2%), що можна пояснити фізичним спадом обсягів виробництва наряду із підвищенням цін на кінцевий продукт.

Відбулося зменшення чистого фінансового результату ймовірно через зростання витрат підприємства протягом 2021 р., що можна відслідкувати при дослідженні звіту, про фінансовий результат.

Також варто констатувати факт збільшення середньорічної вартості оборотних активів підприємства на 1,9% та зменшення оборотних активів на 3,1%, більш детально причини цих зрушень будуть досліджені при більш глибокому аналізі.

Щодо показників ефективності господарської діяльності, то незважаючи на ряд карантинних обмежень, з яким стикнувся бізнес у 2020-2021 рр. варто відмітити зростання продуктивності праці на 4,9%, збільшення фондівіддачі на 0,8%, зменшення фондомісткості на 4,0%, що говорить про підвищення ефективності використання власного потенціалу.

Кожен господарюючий суб'єкт, в тому числі і ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» обирає самостійно методики аналізу, принципи оцінки власного фінансового стану, тому що саме якісно вибрана методично підкріплена форма аналізу та оцінки фінансового стану підприємства слугує ефективному управлінню ним надалі.

Нами було використано три основні типи моделей, які застосовуються найчастіше у процесі аналізу фінансового стану досліджуваного підприємства: дескриптивні; нормативні; предикативні.

Узагальнивши дані кожного окремого дослідження відмітимо те, що не всі показники підприємства знаходяться в межах нормативних значень, це говорить про необхідність роботи в галузі стабілізації фінансового стану підприємства, предикативні моделі показали дещо різні результати, проте відмітимо, що за розрахунками ми отримати дані, які дали можливість стверджувати те, що підприємство має нормальну фінансову стійкість, проте невважена фінансова політика може швидко погіршити існуюче становище.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ІП «ЄВРОГОЛД ІНДЕСТРІЗ ЛТД»

3.1. Організаційно-методичні засади удосконалення системи управління фінансовим станом підприємства

Сьогодні сучасні промислові підприємства зазнали серйозних змін. Вони проявилися, по-перше, у системі взаємодії між підприємством та іншими економічними суб'єктами, по-друге, у внутрішніх засадах функціонування самих підприємств. Сьогодні істотно змінився склад безпосереднього оточення, а саме, великі промислові підприємства обплетені мережею дрібних, через які проходять основні фінансові потоки.

Дані причини стимулюють еволюцію внутрішніх принципів функціонування сучасних підприємств, які полягають у поліпшенні якості управління, домінуванні стратегічних цілей над короткостроковими та прискоренні відтворювальних процесів, що призведе до зниження соціальної напруженості між керівниками, працівниками та власниками. Для цього необхідний перегляд сформованих концепцій управління, застосування нових підходів до побудови та вдосконалення систем управління сучасним підприємством. Досягти цього неможливо без перегляду фінансової політики, тобто, визначення пріоритетних напрямів діяльності підприємства з обґрунтуванням реалізації ефективних заходів.

Розробка основних елементів фінансової політики промислових підприємств повинна базуватися на результатах стратегічного фінансового аналізу, який передбачає реалізацію процесу з вивчення впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на результативність фінансової діяльності з метою виявлення особливостей у перспективі. Кінцевим продуктом стратегічного фінансового аналізу має стати модель фінансової політики, яка всебічно та комплексно характеризує передумови та можливості його фінансового розвитку у розрізі кожної із стратегічних домінантних сфер фінансової діяльності.

Процес розробки фінансової політики передбачає розгляд можливих способів досягнення стратегічних цілей і вибору найбільш ефективних з них для практичної реалізації. Процес прийняття стратегічних фінансових рішень може здійснюватися за вказаними на рис. 3.1 етапами.

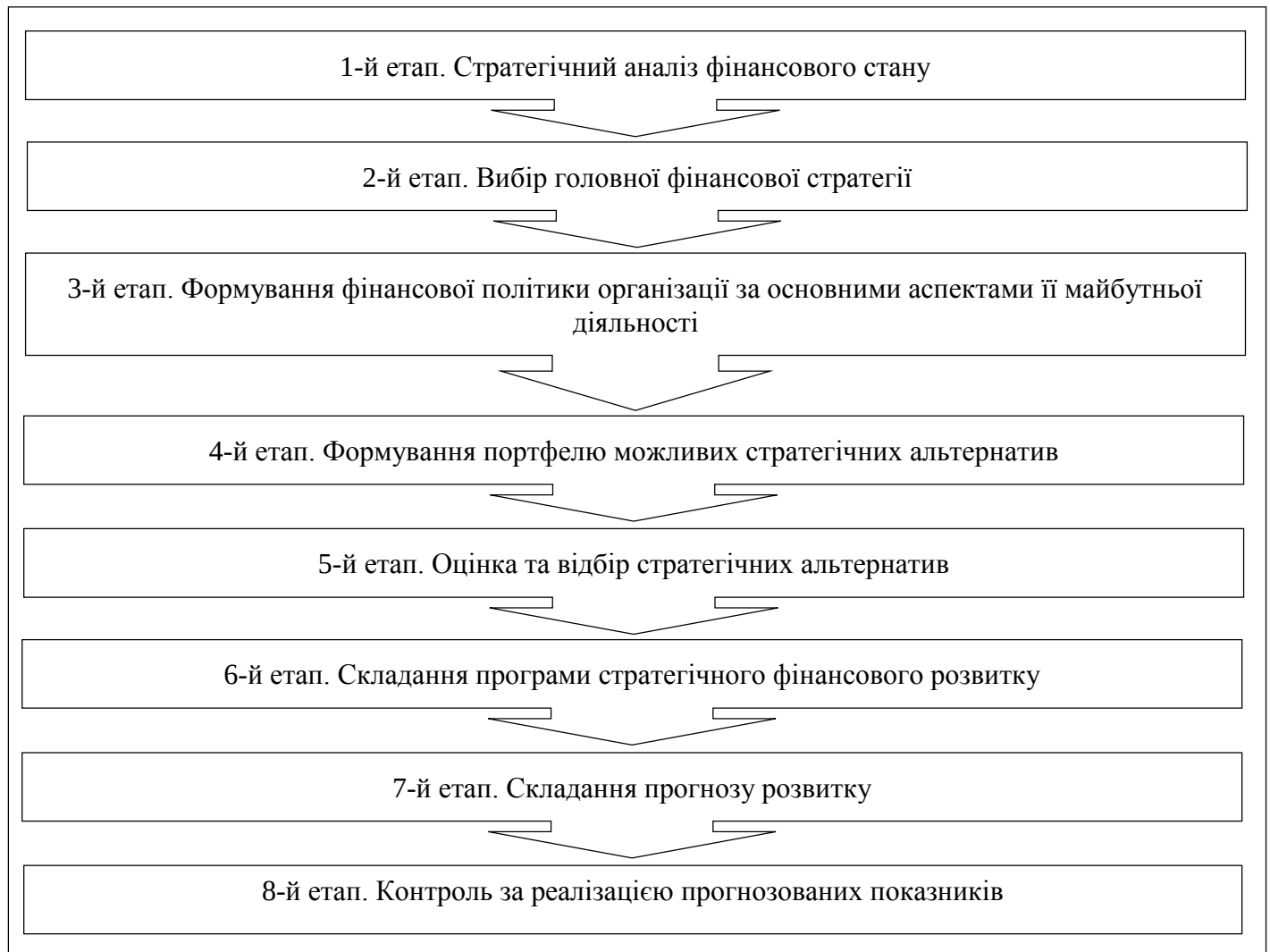

Рис. 3.1. Етапи покращення фінансового стану підприємства

Джерело: складено автором на основі [23; 125]

1-й етап: «Стратегічний аналіз фінансового стану». Основними об'єктами такого аналізу є пріоритетні напрямки розвитку підприємства:

- потенціал формування фінансових ресурсів;
- ефективність розподілу та використання фінансових ресурсів;
- рівень фінансової безпеки;
- рівень якості управління діяльністю підприємства [23].

Оснoву проведення аналізу становить виявлення впливу на господарську діяльність окремих факторів та умов середовища функціонування підприємства. З урахуванням змісту напрямів та об'єктів стратегічного фінансового аналізу предметом його вивчення є середовище функціонування підприємства. Під середовищем функціонування розуміється система умов і чинників, які впливають на підприємство, ефективність та результати його діяльності.

Залежно від характеру впливу окремих умов та факторів, а також можливостей їх контролю з боку підприємства у складі загального фінансового середовища його функціонування слід виділяти такі види:

- зовнішнє фінансове середовище непрямого впливу;
- зовнішнє фінансове середовище безпосереднього впливу;
- внутрішнє фінансове середовище.

Внутрішній аналіз фінансового стану підприємства – це процес збирання інформації, розрахунку фінансових показників, їх інтерпретацію та оцінку ступеня їхнього впливу на різні аспекти фінансово-господарської діяльності. Метою проведення подібного аналізу є отримання інформації, необхідної для обґрунтування та прийняття ефективних управлінських рішень. Основними завданнями, які вирішуються в процесі проведення такого аналізу фінансового стану є:

- визначення фінансового стану підприємства на момент дослідження;
- оцінка динаміки, що склалася, у розвитку підприємства за аналізований період;
- виявлення факторів, що негативно впливають на фінансовий стан підприємства.

Проблеми та труднощі, що виникають у фінансово-господарській діяльності, як правило, мають три основні прояви:

- порушення платоспроможності (дефіцит коштів);
- неефективне використання капіталу;
- низька фінансова стійкість.

Можна виділити дві основні причини виникнення проблем у фінансовому стані підприємства:

- неможливість підтримання фінансових показників на достатньому рівні;
- неефективне управління формуванням та використанням фінансових результатів діяльності.

Потенційна можливість підприємства підтримувати необхідний фінансовий стан визначається розміром та складом фінансового результату. Обсяг прибутку визначається ціною та обсягом реалізації товарів, рівнем виробничих витрат та доходів від інших видів діяльності, рис. 3.2.

Рис. 3.2. Причини зниження прибутку підприємства

Джерело: складено автором на основі [23; 125]

Чинники, що впливають на фінансовий стан підприємства, представлені на рис. 3.3

2-й етап: «Вибір головної фінансової стратегії». Головна фінансова стратегія є напрямом фінансового розвитку підприємства. Вона стосується всіх найважливіших аспектів фінансової діяльності та фінансових відносин, що забезпечує реалізацію його основних стратегічних фінансових цілей.

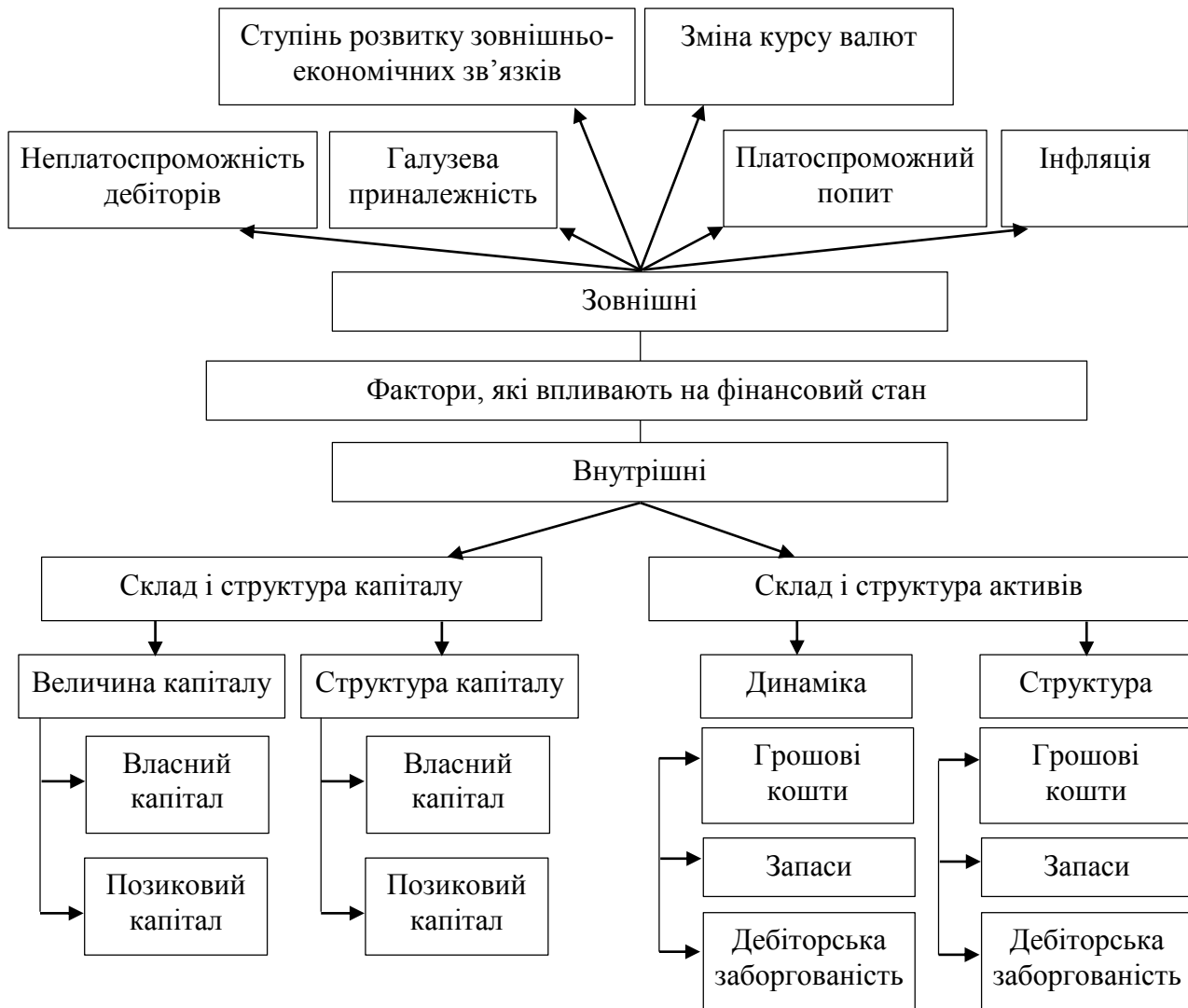

Рис. 3.3. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства

Джерело: складено автором на основі [23; 125]

Виділимо три найбільш характерні фінансові стратегії промислового підприємства:

- стратегія фінансової підтримки прискореного зростання. Вона спрямована на забезпечення високих темпів його операційної діяльності, збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції. У таких умовах значно збільшується потреба у фінансових ресурсах, спрямованих на приріст оборотних і необоротних активів підприємства. Пріоритетною сферою стратегічного фінансового розвитку підприємства є зростання потенціалу формування фінансових ресурсів;

- стратегія фінансового забезпечення сталого зростання. Вона спрямована на збалансування параметрів обмеженого зростання операційної діяльності та на

досягнення необхідного рівня фінансової безпеки підприємства. Стабільна підтримка таких параметрів у процесі стратегічного фінансового розвитку організації в якості пріоритетної сфери розглядає забезпечення ефективного розподілу та використання його фінансових ресурсів;

- антикризова фінансова стратегія. Вона покликана забезпечити фінансову стабілізацію підприємства у процесі виходу із кризи. Пріоритетною сферою стратегічного фінансового розвитку стає формування достатнього рівня фінансової безпеки підприємства.

3-й етап: «Формулювання фінансової політики». Фінансова політика є механізмом реалізації фінансової філософії та концепції підприємства у розрізі найважливіших аспектів діяльності.

Виділяють три типи фінансової політики підприємства:

- агресивний тип фінансової політики, який орієнтований на досягнення найвищих результатів у фінансовій діяльності незалежно від рівня фінансових ризиків, що її супроводжують;

- помірний тип фінансової політики, орієнтований на досягнення середньогалузових результатів у фінансовій діяльності при середніх рівнях фінансових ризиків;

- консервативний тип фінансової політики, орієнтований на мінімізацію фінансових ризиків.

4-й етап: «Формування портфеля можливих стратегічних альтернатив». На цьому етапі формується перелік усіх можливих шляхів досягнення мети підприємства. Наприклад, для досягнення збільшення прибутку можуть бути використані такі шляхи: збільшення доходів від реалізації продукції, зниження витрат підприємства, оптимізація податкової політики. Сукупність вибраних шляхів (альтернатив) складає портфель можливих фінансових альтернатив.

5-й етап: «Оцінка та відбір стратегічних альтернатив». Портфель фінансових альтернатив формується завдяки відбору фінансових альтернатив та їх ранжування. Критеріями є покращення фінансового результату та зниження фінансового ризику, які можуть бути проаналізовані за допомогою:

- аналізу сценаріїв;
- аналізу чутливості;
- методу побудови дерева рішень;
- методу лінійного програмування;
- методу імітаційного моделювання;
- методу експертних оцінок та інших методик фінансового аналізу.

6-й етап: «Упорядкування програми стратегічного фінансового розвитку». Така програма потрібна для координації дій в процесі покращення фінансового стану підприємства.

Зразковий склад програми може бути наступним:

- найменування пріоритетних сфер стратегічного фінансового розвитку підприємства;
- стратегічні цілі фінансового розвитку у рамках відповідної пріоритетної сфери;
- система цільових стратегічних фінансових нормативів та завдань;
- фінансова політика щодо окремих аспектів діяльності у перспективному періоді;
- система основних напрямів дій щодо реалізації стратегічних цілей фінансового розвитку підприємства;
- термін завершення передбачених стратегічних дій;
- фінансовий підрозділ, відповідальний за здійснення передбачуваних рішень.

7-й етап: «Складання прогнозу розвитку». Основним способом оптимізації фінансового стану підприємства є управління фінансовими потоками.

Методи прогнозування. Кожен метод має свої переваги та недоліки. Найбільш простим є метод екстраполяції. З його допомогою можна спрогнозувати показники, що мають найбільший вплив на фінансову стабільність підприємства. Для цього має бути розроблений план заходів щодо досягнення поставленої мети. Складається прогнозний баланс та визначаються способи досягнення таких показників як: власний капітал, позиковий капітал, дебіторська заборгованість та запаси.

8-й етап: «Контроль над реалізацією прогнозних показників.» Включає контроль за виконанням плану і коригування прогнозних показників фінансового стану підприємства.

Отже, в якості організаційно-методичних засад покращення в системі управління фінансовим станом підприємства нами запропоновано розроблювати власну, підходящу тільки даному підприємству, фінансову політику, яка передбачає розгляд множини способів досягнення стратегічних цілей і вибору найбільш ефективних з них для практичної реалізації. Нами також представлено етапи покращення фінансового стану підприємства в системі планування та реалізації фінансової політики підприємства, що є уніфікованими для промислових підприємств, які в кінцевому підсумку сприяють покращенню та стабілізації їх фінансового стану.

3.2. Резерви зміцнення фінансового стану ІІІ «Євроголд Індестріз ЛТД»

Природно, що фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому пошук резервів, які можуть бути використані для зміцнення фінансового стану підприємства може проводитися шляхом ґрунтовної оцінки всіх складових його діяльності. Однак, перш за все, слід розуміти, що одним із основних шляхів зміцнення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів підприємства.

Шляхом своєчасного визначення та реалізації шляхів зміцнення фінансового стану у довгостроковому періоді, підприємство зможе покращити свій фінансовий потенціал, відновити та зміцнити платоспроможність та прибутковість.

Звернемо увагу на те, що насамперед заходи щодо зміцнення фінансового стану підприємства повинні бути спрямовані на збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків, рис. 3.4.

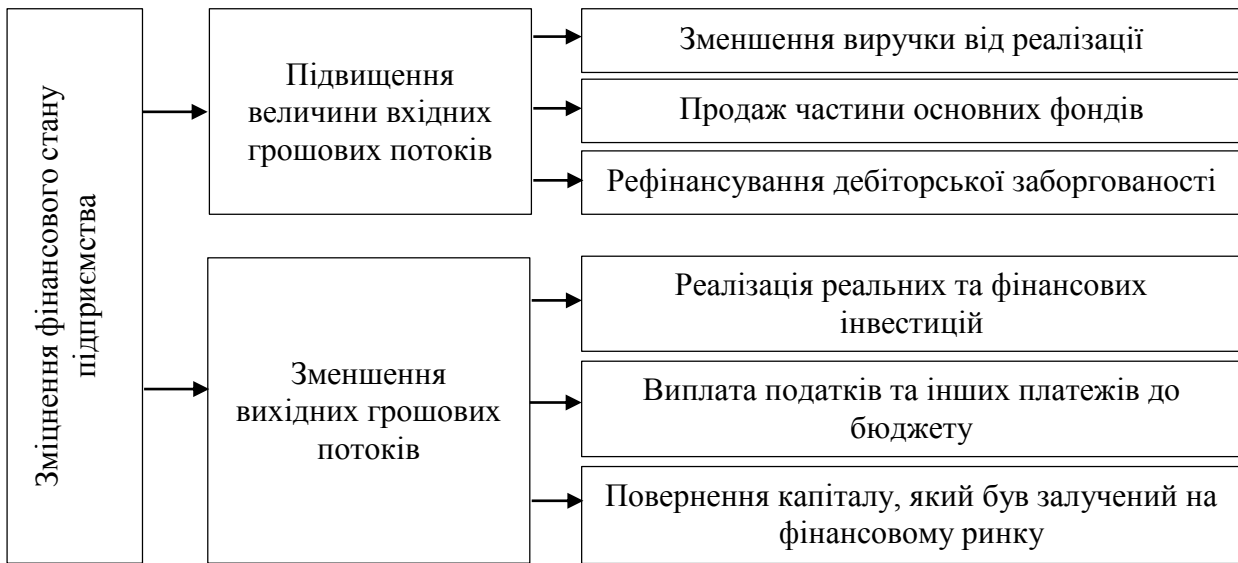

Рис. 3.4. Внутрішні резерви зміцнення фінансового стану підприємства

Джерело: складено автором на основі [48]

Одним із суттєвих внутрішніх резервів зміцнення фінансового стану підприємства є скорочення собівартості продукції та витрат. Основним способом зниження собівартості є економія всіх видів ресурсів, що використовуються при виробництві та реалізації продукції. При цьому слід враховувати, що на собівартість впливають різні фактори, це може бути зміна обсягів виробництва, номенклатури та асортименту продукції, технічного рівня виробництва, організації виробництва та умов праці, ціни реалізованої продукції та ін.

Фінансовий стан підприємства, показники його ліквідності та платоспроможності безпосередньо залежать від того, наскільки швидко кошти, що вкладені у поточні активи, перетворюються на реальні гроші.

Тому для зміцнення фінансового стану пропонується реалізувати ряд наступних заходів:

- зміна ставлення до всієї системи управління виробництвом;
- скорочення витрат, пов'язаних з управлінням підприємства;
- удосконалити структури управління;
- обґрунтування та ретельне планувати політики ціноутворення;

- винайдення резервів зниження витрат на виробництво;
- активне планування та прогнозування в сфері управління фінансами підприємства.

Одним із найважливіших показників ефективного управління оборотними активами є зростання їх оборотності. Отже, основним завданням раціонального управління оборотними активами підприємства є скорочення періоду їх оборотності в цілому та зокрема за кожною з найвагоміших їх складових.

Показники оборотності оборотних активів мають велике значення для оцінки фінансового стану підприємства, оскільки швидкість перетворення оборотних засобів у грошову форму безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства.

Крім того, збільшення швидкості обороту поточних активів за інших рівних умов відображає підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Особливу значимість мають зазначені показники за умов становлення економіки.

Розв'язання завдання скорочення періоду обороту оборотних активів полягає у зниженні періоду обороту кожної з найбільш вагомих складових поточних активів, тобто запасів матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції, дебіторської заборгованості.

Сучасні умови фінансово-виробничої діяльності підприємства зумовили пошук нових підходів до розв'язань проблеми управління оборотністю оборотних активів.

Розглянемо способи вирішення даного питання у розрізі основних складових оборотних активів.

З метою скорочення періоду обороту та відповідно збільшення значення коефіцієнта оборотності стосовно запасів матеріалів та покупних напівфабрикатів (як і для всіх інших, особливо значимих, за величиною складових оборотних активів) необхідно реалізувати комплекс організаційно-технічних та фінансових заходів.

Значення коефіцієнта оборотності зростає із зменшенням середнього значення оборотних активів, вкладених у запаси матеріалів та покупних напівфабрикатів.

Одним із ефективних способів мінімізації коштів у запасах матеріалів є впровадження на підприємстві методики оптимального вкладення коштів у запаси матеріалів та покупних напівфабрикатів, а також удосконалення системи нормування при відпуску запасів у виробництво. Важливо підкреслити, що методика оптимального вкладення коштів у запаси матеріалів охоплює тільки основні матеріали та покупні вироби, необхідні на конкретному етапі роботи підприємства.

Відмітимо, що до складу запасів підприємства крім коштів, вкладених в запаси основних матеріалів входять кошти, вкладені у допоміжні матеріали, пакувальні матеріали, паливо, тару, запчастини для ремонту.

І хоча обсяги коштів, вкладених в запаси основних матеріалів та покупні напівфабрикати незрівнянно вище, мінімізація коштів на інші складові частини запасів - також є важливим завданням. Інакше кажучи, у процесі мінімізації коштів, вкладених у запаси матеріалів, у жодному разі не слід послаблювати увагу до витрачання коштів на допоміжні матеріали, пакувальні матеріали, паливо, тару, запасні частини для ремонту тощо.

Серед інших способів, що впливають на мінімізацію витрат у запасах є наступні:

- встановлення прогресивних норм витрат сировини, матеріалів, палива;
- заміна дорогих видів матеріалів та палива дешевшими без зниження якості продукції;
- систематична перевірка стану складських запасів.

Для вирішення проблеми прискорення оборотності оборотних активів підприємства в цілому та за кожною найзначнішою їх складовою, розглянемо способи регулювання тривалості виробничого та фінансового циклів.

Тривалість виробничого циклу визначається як сума періодів обороту запасів матеріалів, незавершеного виробництва та готової продукції.

Фінансовий цикл більше виробничого на період обороту дебіторської заборгованості та період обороту коштів, авансованих постачальникам матеріалів.

Таким чином, оборотність активів тим вища, ніж меншою є тривалість виробничого та фінансового циклів.

Ефективне управління виробничим та фінансовим циклами полягає у вирішенні сукупності наступних завдань:

- скорочення виробничого циклу та відповідно зменшення періоду обороту матеріалів, зменшення періоду обороту незавершеного виробництва, зменшення періоду обороту готової продукції;
- зменшення періоду обороту дебіторської заборгованості;
- зменшення періоду обороту коштів авансованих у матеріали, тобто скорочення часу між оплатою матеріалів та їх надходженням на підприємство.

Однією з вагомих складових оборотних активів підприємства є дебіторська заборгованість. Відповідно оборотність коштів, вкладених у дебіторську заборгованість істотно впливає на оборотність всіх оборотних активів підприємства. Слід підкреслити, що вирішення завдання прискорення оборотності коштів у дебіторській заборгованості - одне з найскладніших завдань фінансового менеджменту на підприємствах. Складність розв'язання цього завдання обумовлена тією обставиною, що по суті, період обороту в дебіторській заборгованості (вимірюваний у днях) став вимірюватися не днями, а місяцями та навіть роками. Більше того, нерідкі випадки, коли дебіторська заборгованість за термінами виникнення перетворюється на безнадійні борги. Зазначене, не може не ускладнити пошук шляхів вирішення проблеми. В свою чергу, підвищення питомої ваги дебіторської заборгованості у складі оборотних активів, яка є одним із найважливіших джерел надходження коштів на підприємство при погашенні заборгованостей, призводить до зростання дефіциту вільних коштів на підприємстві.

Саме тому управління оборотністю дебіторською заборгованістю – одне з найпріоритетних напрямів фінансового управління підприємством.

Таким чином, ще одним шляхом зміцнення фінансового стану підприємства є можливість оптимізації та рефінансування обсягів дебіторської заборгованості. Оптимізацію обсягів дебіторської заборгованості варто починати з вибору

найбільш зручних та розумних термінів платежів та форм розрахунків із споживачами. Доцільним може стати надання відстрочки платежів споживачам, що може спричинити збільшення обсягів реалізації і одночасно прибутку від продажів. З іншого ж боку, у свою чергу підвищується ризик виникнення додаткових витрат, пов'язаних із залученням короткострокових банківських кредитів на компенсацію дебіторської заборгованості. В свою чергу, основними формами рефінансування дебіторської заборгованості є факторинг, облік векселів та форфейтинг. Крім того, за певних умов доцільним та ефективним може стати комплекс заходів щодо примусового стягнення дебіторської заборгованості.

В результаті проведеного аналізу фінансового стану ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» для оптимізації структури балансу можна виділити ряд наступних заходів:

1. З метою скорочення дебіторської заборгованості та її частки у складі активів підприємству необхідно вибирати надійних партнерів по бізнесу та оптимальну схему взаємодії з ними, здійснюючи:

- оцінку ділової репутації партнерів;
- оцінку масштабів діяльності партнерів;
- оцінку ризикованості бізнесу партнерів та їх фінансової міцності;
- систематичний аналіз фінансового стану партнерів щодо їх оприлюдненої звітності;
- систематичний контроль за заборгованістю партнерів та управління нею;
- оцінку наслідків від зміни партнерів;
- контроль на етапі укладання договорів з покупцями товарної продукції (робіт, послуг).

Для цього необхідно в договорі передбачити в якості форми розрахунку, за відвантаженої продукції або виконані роботи, інкасо у безакцептному порядку. Дана форма розрахунку передбачена Цивільним кодексом України від 16.01.2003р. №435-IV [118]. Перевагами такої форми розрахунків для виробника продукції та виконавця робіт, за договором полягає в тому, що замовник зобов'язаний розрахуватися негайно після пред'явлення документів про відвантаженої продукцію, швидко та у безакцептному порядку. Інша справа, коли

замовник не згоден з такою формою розрахунків, проте це вже питання, яке вирішується шляхом перемовин та домовленостей між сторонами договору.

У разі виникнення безнадійних боргів, підприємству необхідно звернутися до примусового стягнення боргів через господарський суд для:

- стягнення суми боргу з інфляційною надбавкою;
- стягнення недоотриманої суми прибутку через відволікання коштів з обігу;
- стягнення штрафних санкцій за порушення договірних зобов'язань.

У разі прострочення виконання договірних зобов'язань щодо оплати більш ніж на три місяці необхідно зобов'язати менеджерів стягувати заборгованість шляхом подання позову до господарського суду. Тільки в такому випадку дебіторську заборгованість можна вважати затребуваною, враховувати її в загальновстановленому порядку та не списувати її з балансу протягом строку позовної давності.

Для спрощення управління дебіторською заборгованістю пропонуємо на підприємстві ввести наступні форми обліку та списання неоплаченої дебіторської заборгованості, табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Форми обліку дебіторської заборгованості

Види дебіторської заборгованості	Дані щодо розрахунків та виконання договірних зобов'язань	Форми обліку та списання дебіторської заборгованості
Поточна дебіторська заборгованість	Вважається такою, термін виконання договору та (або) встановлений граничний термін (3 місяці), що відведений на виконання зобов'язань по розрахункам за якою, ще не настав	Обліковується на розрахункових рахунках
Прострочена, проте така, яку ще не було стягнуто	Вважається такою, термін виконання договору та (або) термін виконання зобов'язань за розрахунками за якою (1-а форма) вже пройшов	Списується як безнадійна дебіторська заборгованість і її відносять на збитки. Сума оподаткованого прибутку не зменшується
Прострочена, проте така, яку було стягнуто	Вважається такою, термін позовної давності на яку ще не минув, або такою, у якій термін позовної давності (2-а форма) вже минув.	Обліковується на розрахункових рахунках. Списується на фінансові результати. Сума оподаткованого прибутку зменшується

Джерело: складено автором на основі [118]

Перша форма пов'язана із закінченням граничного терміну виконання зобов'язань за розрахунками за поставлену за договором товарну продукцію. Граничний термін виконання зобов'язань за розрахунками, як було зазначено вище - 3 місяці з моменту фактичного отримання товару. Така дебіторська заборгованість називається простроченою (не стягненою).

Друга форма пов'язана із закінченням строку позовної давності за виконанням зобов'язань між сторонами договору.

Зазначена робота з контролю за дебіторською заборгованістю має поєднуватися з аналізом дебіторів, який дозволяє виключити у майбутньому дебіторів із високим ризиком несплати за відвантажену продукцію.

2. Фахівці ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» мають відстежувати та налагоджувати роботу з формування оборотних коштів шляхом їх нормування та контролю. Це дозволить виявити внутрішні резерви від нераціонального використання коштів та спрямувати їх на покриття деяких комерційних витрат, що у свою чергу збільшить прибутковість, а підприємство буде прагнути до досягнення беззбиткової роботи за рахунок більш раціональнішого використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, скорочення непродуктивних витрат та втрат. Основну увагу при цьому слід приділити питанням ресурсозбереження: впровадження прогресивних норм, нормативів та ресурсозберігаючих технологій, використання вторинної сировини.

3. Необхідно звернути окрему увагу щодо налагодження вільного доступу до кредитних ресурсів банків, особливо до довгострокових кредитів. Це допоможе мінімізувати величину комерційного та податкового кредитів, а також скоротити кредиторську заборгованість до оптимальних розмірів, і дасть можливість оптимізувати структуру пасиву.

Серед запропонованих заходів, виділимо три основні, що сприяють збільшенню виручки від продажу, прибутку та позитивно що впливають інші фінансові показники: скорочення дебіторської заборгованості; раціональне формування обігових коштів; залучення довгострокових кредитів.

3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів

Одним із заходів зміцнення фінансового стану досліджуваного підприємства є зниження дебіторської заборгованості, що вплине на збільшення грошових коштів, які витрачаються на погашення зобов'язань. Підвищення ефективності роботи з дебіторами, на нашу думку, має починатися із здійснення їх ранжування за термінами прострочення заборгованості, табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Ранжування дебіторів за термінами прострочення заборгованості

Платіжна дисципліна	
Прострочення оплати заборгованості, дні	Рейтинг
Більше 90	Е
Менше 90	Д
Менше 60	С
Менше 30	В
0	А

Джерело: складено автором на основі власного дослідження

З метою оптимізації дебіторської заборгованості нами запропоновано застосовувати систему штрафів. У табл. 3.3. запропонована шкала штрафних санкцій, яка регламентує порядок кроків, при роботі з контрагентами.

Таблиця 3.3

Шкала штрафних санкцій, %

Дні	0	1-30	31-60	61-90	Більше 90
А	0	0	0	0	0
В	0	0,01	0,02	0,03	0,04
С	0	0,02	0,03	0,04	0,05
Д	0	0,03	0,04	0,05	0,06
Е	індивідуально	індивідуально	індивідуально	індивідуально	індивідуально

Джерело: складено автором на основі власного дослідження

Крок 1. На етапі укладання договору з контрагентом підприємство проводить комплекс заходів, необхідних для встановлення надійності і платоспроможності потенційного контрагента.

Крок 2. На підставі даних про надійність контрагента підприємству надається кредитний рейтинг від А до Е (рейтинг А надається найбільш надійним, Е – найменш надійним).

Крок 3. В залежності від присвоєного контрагенту кредитного рейтингу, до тексту договору включається пункт про застосування штрафних санкцій у разі затримки розрахунків за відвантажену продукцію. Розмір штрафів визначається відповідно до шкали штрафних санкцій, наведеної у табл. 3.3.

Крок 4. У процесі поточної роботи з контрагентами повинен постійно здійснюватися моніторинг існуючої дебіторської заборгованості на предмет порушення термінів виконання зобов'язань контрагентами.

Крок 5. У разі виявлення випадків затримки платежу на прострочену суму проводиться розрахунок штрафних санкцій.

Крок 6. Відбувається повідомлення контрагента про нарахування штрафних санкцій. У разі подальшого порушення умов договору по закінченню 60 днів проводиться перерахунок штрафів, відповідно до шкали штрафних санкцій.

Крок 7. Проводиться повторне повідомлення контрагента про нарахування наступних штрафних санкцій. У разі подальшого порушення умов договору після закінчення 90 днів проводиться перерахунок штрафів, відповідно до шкали штрафних санкцій. Аналогічним чином проводиться перерахунок штрафів через 90 днів.

Крок 8. Контрагенту надсилається претензія, проводиться оцінка заходів, спрямованих на досудове врегулювання існуючої ситуації.

Крім вищезазначених штрафних санкцій наказом керівника підприємства доцільно запровадити персональну відповідальність посадових осіб, які ініціювали укладання договору з «ненадійними» контрагентами, що спричинило виникнення простроченої чи безнадійної для стягнення заборгованості. Для цього необхідно закріпити відповідальність співробітників підприємства у регламенті управління дебіторською заборгованістю. Штрафні санкції ризиковані та можуть спочатку відлякувати покупців від укладання договору. У спрощеному вигляді зазначений регламент наведено в табл. 3.4.

Подібне регламентування функцій відділів та служб організації дозволяє конкретизувати дії, що здійснюються ними з метою зниження дебіторської заборгованості, а також встановити персональну відповідальність за необґрунтоване зростання заборгованості.

Таблиця 3.4

Регламент управління дебіторською заборгованістю

Етап управління дебіторською заборгованістю	Процедура	Відповідальна особа (підрозділ)
Термін сплати не настав	Укладання договору	Менеджер з продажів
	Контроль відвантаження	
	Виставлення рахунків	Бухгалтерія (фінансова служба)
	Повідомлення про відвантаження	
	Повідомлення про суму та розрахункові терміни погашення дебіторської заборгованості	
	За 2-3 дні до настання критичного терміну оплати – дзвінок нагадування	
Прострочення від 1 до 30 днів (до 1 місяця)	При несплаті у термін - дзвінок із з'ясуванням причин; формування графіка платежу	Менеджер з продажів
	Припинення постачання до оплати	Комерційний директор
	Направлення попереджувального листа про нарахування штрафу	Менеджер з продажів, Бухгалтерія (фінансова служба)
Прострочення від 31 до 90 днів	Нарахування штрафу	Бухгалтерія (фінансова служба)
	Досудове попередження	Юрист
	Щоденні дзвінки з нагадуванням	Менеджер з продажів
	Переговори із відповідальними особами	
Прострочення від 91 до 180 днів	Відрядження відповідального менеджера, вжиття заходів щодо досудового стягнення	Менеджер з продажів
	Офіційна претензія (надсилання заказним листом)	Юрист
Прострочення понад 180 днів	Подання позову до господарського суду	Юрист

Джерело: складено автором на основі власного дослідження

Також на даному етапі необхідно провести аналіз платоспроможності дебітора щодо можливості стягнення дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість є невід'ємною складовою частиною діяльності підприємства. Велика за розмірами і необґрунтована дебіторська заборгованість знижує фінансову стійкість і підвищує ризик фінансових втрат.

Управління дебіторською заборгованістю дозволяє виявити резерви, які не використовувалися раніше, що дає можливість підвищити її ефективність. У той же час неефективне та невміле управління дебіторською заборгованістю призводить до серйозних фінансових проблем та до банкрутства підприємства. До прямих збитків через появу безнадійного боргу можна віднести: недоотримання прибутку; втрата цінних клієнтів; зменшення частки ринку. Отримання платежів від дебіторів - одне з основних джерел надходження коштів для підприємства, і чим вища питома вага продукції, що продається з відтермінуванням платежу, тим ефективніший контроль за надходженням оплати від кредитованих покупців має бути на підприємстві.

Облік дебіторської заборгованості рис. 3.5 на підприємстві ведеться за видам дебіторської заборгованості, а саме: за боргами - за відвантажену, але не оплачену продукцію та за авансами виданими.

Таблиця 3.5

Аналіз динаміки та структури дебіторської заборгованості

Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-	%	п.с.
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	95919	83,7	138487	90,9	93602	89,5	-2317	-2,4	5,8
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	18663	16,3	13924	9,1	10987	10,5	-7676	-41,1	-5,8
Разом	114582	100	152411	100	104589	100	-9994	-8,7	X

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

З таблиці 3.5 видно, що найбільшу питому вагу у структурі дебіторської заборгованості у 2019 р. та 2021 р. займали розрахунки з покупцями та

замовниками 83,7% та 89,5% відповідно. У 2021 р. ця стаття зменшилася відносно 2019 р. на 2317 тис. грн. або 2,4%.

Довгострокової дебіторської заборгованості у підприємства немає. Недотримання показника договірної та розрахункової дисципліни покупцями та замовниками відносно до ІП «Євроголд Індестріз ЛТД», невчасне пред'явлення претензій за боргами співробітниками відповідних відділів призводять до значного зростання дебіторської заборгованості, а отже, до нестабільності фінансового стану підприємства. Розглянемо найбільш великих дебіторів, табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Найбільш великі дебітори підприємства

Назва підприємства	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-	%	п.с.
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	95919	100	138487	100	93602	100	-2317	-2,4	X
Термін ЛТД	16402	17,1	14541	10,5	9828	10,5	-6574	-40,1	-6,6
ТОВ «КОМАНДОР ОПТ»	1439	1,5	0	0,0	1310	1,4	-129	-8,9	-0,1
ТОВ «ЕПІЦЕНТР К»	32517	33,9	66751	48,2	41746	44,6	9229	28,4	10,7
ТОВ «ОЛДІ»	23884	24,9	37807	27,3	24805	26,5	921	3,9	1,6
ТДВ «ХАБ ЛОГІСТІК»	4316	4,5	12187	8,8	5242	5,6	926	21,5	1,1
ТОВ «Логістик Юніон»	17361	18,1	7201	5,2	10670	11,4	-6691	-38,5	-6,7

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Основними дебіторами ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» є ТОВ «ЕПІЦЕНТР К» та ТОВ «ОЛДІ» заборгованість у 2019 році склала 56401 тис. грн., у 2021 р. – 66551 тис. грн., у динаміці за три роки вона збільшилася на 10150 тис. грн.

Розрахуємо коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, табл. 3.7.

З табл. 3.7 видно, що підприємство не ефективно організувало роботу зі збору оплати за свою продукцію, тому що коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості низький за весь період дослідження.

Таблиця 3.7

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. від 2019 р., +/-
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	826196	862517	846238	20042
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	114582	152411	104589	-9994
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об. в рік	7,21	5,66	8,09	0,88

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Одним з важливих моментів створення більш ефективної системи управління дебіторською заборгованістю є оцінка її реального стану шляхом групування сум дебіторської заборгованості залежно від терміну виникнення та встановлення для кожної групи коефіцієнта сумнівності. Оцінку реального стану дебіторської заборгованості за 2021 р. подано у табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Оцінка реального стану дебіторської заборгованості за 2021 рік

Класифікація дебіторів за термінами виникнення заборгованості	Сума дебіторської заборгованості, тис. грн.	Питома вага, %	Ймовірність безнадійних боргів, %	Сума безнадійних боргів, тис. грн.	Реальна величина заборгованості, тис. грн.
1	2	3	4	5=2*4	6=2-5
0-30 днів	40998	43,8	2,1	861	40137
31-60 днів	24617	26,3	4,4	1083	23534
61-90 днів	20499	21,9	7,5	1537	18962
91-120 днів	4118	4,4	19,1	787	331
121-150 днів	2059	2,2	31,9	657	1402
151-180 днів	842	0,9	52,6	443	399
181- 360 днів	374	0,4	77,8	291	83
360 днів і більше	94	0,1	100	94	0
Разом	93602	100	6,2	5753	87849

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Відсоток ймовірності безнадійних боргів для кожного часового інтервалу розраховується на основі статистики, накопиченої на підприємстві заборгованості за попередні періоди.

Підсумок ймовірності настання безнадійних боргів – розрахункова величина: $5753/93602 * 100\% = 6,2\%$. Розрахунок показує, що підприємство не отримає 5753,0 тис. грн. дебіторської заборгованості (6,2 % від її загальної суми). Отже, саме на цю суму доцільно сформувати резерв за сумнівними боргами. Відволікання коштів на цю заборгованість створює реальну загрозу неплатоспроможності підприємства і послаблює ліквідність його балансу.

Рахунки, які покупці не сплатили, називаються сумнівними (безнадійними) боргами. Безнадійні борги означають, що з кожної гривні, вкладеної в дебіторську заборгованість, не буде повернуто певна частина коштів. Наявність сумнівної дебіторської заборгованості свідчить про недієвість розробленої політики підприємства щодо надання відстрочки у розрахунках із покупцями. Для виявлення реальної можливості стягнення боргів, які мають сумнівний характер, необхідно перевірити наявність актів звірки розрахунків чи листів, у яких дебітори визнають свою заборгованість, і навіть терміни позовної давності. За боргами, не можливими для стягнення, в установленому порядку формується резерв за сумнівними боргами. За наявності пояснювальних документів безнадійні борги погашаються шляхом списання їх на збитки підприємства як дебіторської заборгованості, термін позовної давності якої минув.

Визначення суми фінансових коштів, що інвестуються в дебіторську заборгованість, здійснюється за такою формулою:

$$ІДЗ = ОРК * КСЦ * (ПКП + ПР) / 360 \quad (3.1)$$

де ІДЗ – необхідна сума фінансових коштів, які інвестуються в дебіторську заборгованість; ОРК – запланований обсяг реалізації продукції в кредит; КСЦ – коефіцієнт співвідношення собівартості та ціни продукції, виражених десятковим дробом; ПКП – середній період надання кредиту покупцям, дні; ПР – середній період прострочення платежів за наданим кредитом, в днях.

Підприємство планує надати кредит за дебіторською заборгованістю строками виникнення від 60 до 91 днів у розмірі 20499 тис. грн. Коефіцієнт співвідношення собівартості та ціни продукції дорівнює 80,85%; середній період надання кредиту

покупцям становить 75 днів; середній період прострочення платежів за наданим кредитом 15 днів.

Сума фінансових коштів, що інвестуються в дебіторську заборгованість дорівнюватиме 4143,36 тис. грн.

$$ІДЗ = 20499 * 80,85\% * (75 + 15) / 360 = 4143,36 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, підприємство бере у банку кредит на суму 4143,36 тис. грн. для фінансування дебіторської заборгованості термінами виникнення від 60 до 91 днів.

Іншим заходом щодо стягнення простроченої дебіторської заборгованості є застосування факторингової операції, тобто, переуступка прав ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» отримання коштів за платіжними документами за відвантаженою продукцією на користь банку.

Визначимо ефективність факторингової операції за наступними даними: ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» продало банку право стягнення дебіторської заборгованості у сумі 20499 тис. грн. на наступних умовах:

- фінансова комісійна плата за здійснення операції факторингу стягується банком у розмірі 3,5% від суми заборгованості;
- банк надає можливість ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» повертати кредит у формі попередньої оплати його боргових вимог у розмірі 80% від суми боргу;
- відсоткова ставка за наданий кредит банком становить 20% в рік;
- середній рівень відсоткової ставки на ринку грошей складає 25% рік.

Виходячи з цих даних у першу чергу визначимо додаткові витрати підприємства по здійсненню факторингової операції. Вони складають:

а) Комісійна плата = $20499 * 3,5\% = 717,5$ тис. грн.

б) Плата за користування кредитом = $(20499 * 0,8) * 20 / 100 = 3279,8$ тис. грн.

в) Разом витрат = $717,5 + 3279,8 = 3997,3$ тис. грн.

г) Співвідношення додаткових витрат до суми грошових коштів, отриманих в результаті факторингової угоди складе:

$$(3997,3 \text{ тис. грн.} * 100) / (20499 \text{ тис. грн.} * 0,8) = 399730 / 16399,2 = 21,37\%.$$

Порівняємо два заходи отримання кредиту та укладання факторингової угоди для фінансування дебіторської заборгованості у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Порівняння заходів отримання кредиту та укладання факторингової угоди для фінансування дебіторської заборгованості

Найменування заходу		Ставка, %	Витрати, тис. грн.
Отримання кредиту по дебіторській заборгованості терміном виникнення від 60 до 90 днів	Сума фінансових коштів, що інвестується в дебіторську заборгованість	25	5124,75
Угода факторингу	Переуступка прав отримання коштів за платіжними документами за відвантажену продукцію на користь банку	21,37	3997,3

Джерело: складено автором на основі власного дослідження

Порівнюючи отриманий показник із середньою відсотковою ставкою за кредитом можна зробити наступний висновок: здійснення факторингової операції для П «Євроголд Індестріз ЛТД» більш вигідно, ніж отримання фінансового кредиту на період оплати боргу покупцем продукції.

Прогнозована оборотність дебіторської заборгованості за умов впровадження факторингу представлено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Прогнозована оборотність дебіторської заборгованості за умов укладання факторингової угоди

Показники	2021 р.	2023 р. (прогноз)	Відхилення 2023 р. від 2021 р.	
			+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	846238	862317	16079	1,9
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	104589	84090	20499	19,6
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об. в рік	8,09	10,25	2,16	26,7
Період обороту дебіторської заборгованості, дні	45,12	35,61	-9,51	-21,1

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Прогнозована оборотність дебіторської заборгованості становить 10,25 оборотів в рік, збільшення передбачається на 2,16 оборотів в рік. Період обороту дебіторської заборгованості 35,61 днів, пришвидшення погашення заборгованості передбачається на 9,51 днів.

Прогнозовані коефіцієнти ліквідності представлені у табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Прогнозовані коефіцієнтів ліквідності

Показники ліквідності	2021 р.	2023 р. (прогноз)	Відхилення 2023 р. від 2021 р., +/-
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,83	0,89	0,06
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,15	0,18	0,03

Джерело: складено автором на основі звітності підприємства

Коефіцієнт швидкої ліквідності збільшився. Чим вище показник, тим краще платоспроможність підприємства. Грошові кошти та майбутні надходження на прогнозований рік мають покривати поточні зобов'язання підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у прогнозованому році збільшився майже до норми. Для підтримки нормального рівня ліквідності підприємства величина коштів має покривати 20 % від нього зобов'язань.

Підсумовуючи проведені дослідження щодо стабілізації фінансового стану досліджуваного підприємств відмітимо, що до першочергових заходів щодо вдосконалення управління дебіторською заборгованістю можна віднести наступні:

- виявлення фінансових можливостей надання ІІ «Євроголд Індестріз ЛТД» товарного (комерційного кредиту);
- визначення можливої суми оборотних активів, що відволікаються у дебіторську заборгованість - за товарним кредитом;
- формування умов забезпечення стягнення заборгованості;
- формування системи юридичних штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язань контрагентами;
- використання сучасних форм рефінансування заборгованості;

Основними завданнями управління дебіторською заборгованістю є:

- узгоджена політика надання товарного кредиту і контроль її реалізації;
- проведення інкасації простроченої дебіторської заборгованості, з подальшим контролем її виконання;
- впровадження регламентованих процесів надання товарних кредитів, їх обліку та контролю повернень.

Отже, управління дебіторською заборгованістю можна розділити умовно на три частини:

- 1) заходи, спрямовані на запобігання виникнення дебіторської заборгованості;
- 2) дії, які вживаються після ухвалення рішення про надання продукції в кредит;
- 3) штрафних заходів, які вживаються з основною метою формування своєчасного погашення дебіторської заборгованості, що утворилася (облік, контроль, аналіз к і оцінка реального стану дебіторської заборгованості, дії щодо погашення прострочених боргів).

Висновки до розділу 3

На основі проведеного дослідження в якості організаційно-методичних засад покращення в системі управління фінансовим станом підприємства нами запропоновано розроблювати власну, підходящу тільки даному підприємству, фінансову політику, яка передбачає розгляд множини способів досягнення стратегічних цілей і вибору найбільш ефективних з них для практичної реалізації. Нами також представлено етапи покращення фінансового стану підприємства в системі планування та реалізації фінансової політики підприємства, що є уніфікованими для промислових підприємств, які в кінцевому підсумку сприяють покращенню та стабілізації їх фінансового стану.

В результаті аналізу резервів покращення фінансового стану ІП «Євроголд Індекстріз ЛТД» нами обґрунтовано перелік заходів, що будуть сприяти оптимізації балансу підприємства та забезпечать зміцнення його фінансового стану:

- скорочення дебіторської заборгованості та її частки у складі активів підприємства шляхом обрання надійних партнерів по бізнесу та оптимальної схеми взаємодії з ними;

- налагодження роботи з формування оборотних коштів шляхом їх нормування та контролю, що дозволить виявити внутрішні резерви від нерационального використання коштів та спрямувати їх на покриття деяких комерційних витрат, що у свою чергу збільшить прибутковість, а підприємство буде прагнути до досягнення беззбиткової роботи за рахунок більш раціональнішого використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, скорочення непродуктивних витрат та втрат;

- забезпечення вільного доступу до кредитних ресурсів банків, особливо до довгострокових кредитів, що в свою чергу допоможе мінімізувати величину комерційного та податкового кредитів, скоротити кредиторську заборгованість до оптимальних розмірів, і дасть можливість оптимізувати структуру пасиву.

Більш детально нами розглянуто шляхи зміцнення фінансового стану за рахунок управління дебіторською заборгованістю строками виникнення від 60 до 91 днів за рахунок її фінансування за рахунок банківського кредиту або факторингової угоди. Встановлено, що використання факторингу буде більш привабливим (дешевим) для підприємства. Результатом управління дебіторською заборгованістю за рахунок факторингової угоди буде пришвидшення обороту дебіторської заборгованості на 2,16 обертів в рік, що скоротить період її обороту майже на 10 днів. Це позитивним чином відобразиться на показниках ліквідності, а отже допоможе зміцнити фінансовий стан підприємства у 2023 р.

ВИСНОВКИ

На основі дослідження понять «фінансовий стан підприємства» з позицій різних науковців можна зробити висновок, що під фінансовим станом слід розуміти одну з важливих характеристик економічної та фінансової діяльності підприємства. Фінансовий стан підприємства значною мірою визначає потенціал суб'єкта господарювання у діловому середовищі, його конкурентоспроможність, виступає своєрідним гарантом економічних інтересів самого підприємства та його партнерів у фінансових та інших відносинах.

Управління фінансовим станом підприємства доцільно розглядати не тільки як процес, спрямований на забезпечення здатності підприємства погасити свої зобов'язання у строк, забезпечити зростання дисконтованого доходу та фінансову рівновагу, а й позиції реалізації функцій управління. Застосування функціонального підходу до управління фінансовим станом підприємства дозволяє більш глибоко і комплексно розкрити зміст діяльності керуючої системи (суб'єкта управління) фінансовим станом, у ролі якої, як правило, виступає керівництво та фінансові служби підприємства.

В ході аналізу виявлено наявність у вітчизняній літературі різних підходів до аналізу фінансового стану підприємства, що в свою чергу призводить до розширення практичних аспектів у ході проведення комплексної оцінки фінансового стану. Попередження негативних кризових явищ на підприємствах є можливим за систематичної комплексної оцінки рівня фінансового стану.

Отримання достовірної об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства можливе на основі здійснення комплексного фінансового аналізу його діяльності. Цілями комплексного аналізу фінансового стану є: оцінка фінансової стійкості та

рентабельності; дослідження ефективності використання фінансових ресурсів; встановлення положення господарюючого суб'єкта на фінансовому ринку та кількісний вимір його фінансової конкурентоспроможності; оцінка ступеня виконання планових фінансових заходів, програм, плану та ін; оцінка заходів, розроблених для ліквідації виявлених недоліків та підвищення віддачі фінансових ресурсів. Об'єктами комплексної оцінки фінансового стану підприємства є фінансові процеси та кінцеві фінансові результати його діяльності, які складаються під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників та одержують відображення через систему економічної інформації.

Виробництво та реалізація текстильних виробів в Україні, відноситься до галузі легкої промисловості, і нажалі останніми роками суттєво зменшуються, про що свідчить збільшення частки імпорту та зменшення частки експорту товарів легкої промисловості. Значна кількість виробленої та реалізованої продукції знаходиться в тіні, що послаблює розвиток галузі та зменшує кредит довіри з боку іноземних інвесторів. Легка промисловість – це галузь, яка забезпечує населення товарами першої необхідності.

Підприємство Eurogold Industries було відкрито в м. Житомирі, Україна, у 2003 році і зосереджувалося переважно на сталевих трубах та алюмінієвих побутових виробках, що вироблялися відповідно до міжнародних сертифікованих соціальних та екологічних стандартів. Наразі «Євроголд Індастріз» є європейським виробником прасувальних столів і відкидних сходинок, домашнього текстилю та іншої текстильної продукції. Місією підприємства є задоволення потреб кожного споживача і забезпечення комфортної співпраці з клієнтами.

Проаналізувавши основні показники діяльності підприємства нам встановлено, що підприємство нарощує обсяги господарювання незважаючи на обмеження, викликані всесвітньою пандемією. Видно, що зростає чистий дохід від реалізації продукції та валовий прибуток відповідно на 2,4% та 21,8%. Зростання валового прибутку обумовлено зменшенням собівартості продукції на 8260 тис. грн.,

(1,2%), що можна пояснити фізичним спадом обсягів виробництва наряду із підвищенням цін на кінцевий продукт.

Відбулося зменшення чистого фінансового результату ймовірно через зростання витрат підприємства протягом 2021 р., що можна відслідкувати при дослідженні звіту, про фінансовий результат.

Також варто констатувати факт збільшення середньорічної вартості оборотних активів підприємства на 1,9% та зменшення оборотних активів на 3,1%, більш детально причини цих зрушень будуть досліджені при більш глибокому аналізі.

Щодо показників ефективності господарської діяльності, то незважаючи на ряд карантинних обмежень, з яким стикнувся бізнес у 2020-2021 рр. варто відмітити зростання продуктивності праці на 4,9%, збільшення фондівіддачі на 0,8%, зменшення фондомісткості на 4,0%, що говорить про підвищення ефективності використання власного потенціалу.

Кожен господарюючий суб'єкт, в тому числі і ІП «Євроголд Індестріз ЛТД» обирає самостійно методики аналізу, принципи оцінки власного фінансового стану, тому що саме якісно вибрана методично підкріплена форма аналізу та оцінки фінансового стану підприємства слугує ефективному управлінню ним надалі.

Нами було використано три основні типи моделей, які застосовуються найчастіше у процесі аналізу фінансового стану досліджуваного підприємства: описові; нормативні; предикативні.

Узагальнивши дані кожного окремого дослідження відмітимо те, що не всі показники підприємства знаходяться в межах нормативних значень, це говорить про необхідність роботи в галузі стабілізації фінансового стану підприємства, предикативні моделі показали дещо різні результати, проте відмітимо, що за розрахунками ми отримали дані, які дали можливість стверджувати те, що підприємство має нормальну фінансову стійкість, проте невважена фінансова політика може швидко погіршити існуюче становище.

На основі проведеного дослідження в якості організаційно-методичних засад покращення в системі управління фінансовим станом підприємства нами

запропоновано розроблювати власну, підходящу тільки даному підприємству, фінансову політику, яка передбачає розгляд множини способів досягнення стратегічних цілей і вибору найбільш ефективних з них для практичної реалізації. Нами також представлено етапи покращення фінансового стану підприємства в системі планування та реалізації фінансової політики підприємства, що є уніфікованими для промислових підприємств, які в кінцевому підсумку сприяють покращенню та стабілізації їх фінансового стану.

В результаті аналізу резервів покращення фінансового стану ІП «Євроголд Індекстріз ЛТД» нами обґрунтовано перелік заходів, що будуть сприяти оптимізації балансу підприємства та забезпечать зміцнення його фінансового стану:

- скорочення дебіторської заборгованості та її частки у складі активів підприємства шляхом обрання надійних партнерів по бізнесу та оптимальної схеми взаємодії з ними;

- налагодження роботи з формування оборотних коштів шляхом їх нормування та контролю, що дозволить виявити внутрішні резерви від нерационального використання коштів та спрямувати їх на покриття деяких комерційних витрат, що у свою чергу збільшить прибутковість, а підприємство буде прагнути до досягнення беззбиткової роботи за рахунок більш раціональнішого використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, скорочення непродуктивних витрат та втрат;

- забезпечення вільного доступу до кредитних ресурсів банків, особливо до довгострокових кредитів, що в свою чергу допоможе мінімізувати величину комерційного та податкового кредитів, скоротити кредиторську заборгованість до оптимальних розмірів, і дасть можливість оптимізувати структуру пасиву.

Більш детально нами розглянуто шляхи зміцнення фінансового стану за рахунок управління дебіторською заборгованістю строками виникнення від 60 до 91 днів за рахунок її фінансування за рахунок банківського кредиту або факторингової угоди. Встановлено, що використання факторингу буде більш привабливим (дешевим) для підприємства. Результатом управління дебіторською заборгованістю за рахунок факторингової угоди буде пришвидшення обороту

дебіторської заборгованості на 2,16 обертів в рік, що скоротить період її обороту майже на 10 днів. Це позитивним чином відобразиться на показниках ліквідності, а отже допоможе зміцнити фінансовий стан підприємства у 2023 р.